

KON-4101-02-00/2011
Nr ewid. 18/2012/P11/082/KON

Informacja o wynikach kontroli

FUNKCJONOWANIE ŻANDARMERII WOJSKOWEJ

MISJA

Najwyższej Izby Kontroli jest dbałość o gospodarność i skuteczność w służbie publicznej dla Rzeczypospolitej Polskiej

WIZJA

Najwyższej Izby Kontroli jest cieszący się powszechnym autorytetem najwyższy organ kontroli państwowej, którego raporty będą oczekiwanym i poszukiwanym źródłem informacji dla organów władzy i społeczeństwa

Dyrektor Departamentu Obrony Narodowej:

Marek Zająkała

Akceptuję:

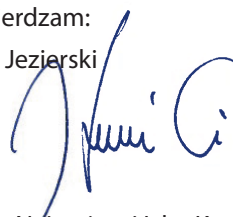
Marian Cichosz

Wiceprezes Najwyższej Izby Kontroli

Zatwierdzam:

Jacek Jezierski

Prezes Najwyższej Izby Kontroli

dnia 23 marca 2012

Najwyższa Izba Kontroli
ul. Filtrowa 57
02-056 Warszawa
T/F +48 22 444 50 00

www.nik.gov.pl

1. WPROWADZENIE.....	5
2. PODSUMOWANIE WYNIKÓW KONTROLI.....	6
2.1. Ogólna ocena kontrolowanej działalności	6
2.2. Synteza wyników kontroli	6
2.3. Uwagi końcowe i wnioski	8
3. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI	9
3.1. Charakterystyka stanu prawnego oraz uwarunkowań organizacyjnych.....	9
3.2. Istotne ustalenia kontroli	11
3.2.1. Działania Ministra Obrony Narodowej i Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej w zakresie kierowania, dowodzenia i nadzoru nad Żandarmerią Wojskową	11
3.2.2. Struktura organizacyjna ŻW, polityka kadrowa, zabezpieczenie logistyczne i finansowe jednostek	13
Nabór, szkolenie i doskonalenie żołnierzy ŻW	15
Logistyczne i finansowe zabezpieczenie jednostek organizacyjnych Żandarmerii Wojskowej	18
3.2.3. Wykonywanie przez Żandarmerię Wojskową zadań ustawowych	19
Współdziałanie ŻW z innymi służbami i formacjami z resortu obrony narodowej i spoza resortu obrony narodowej	21
Czynności ochronne	22
Zadania realizowane w ramach Polskich Kontyngentów Wojskowych	25
4. INFORMACJE DODATKOWE	27
4.1. Przygotowanie kontroli	27
4.2. Postępowanie kontrolne i działania podjęte po zakończeniu kontroli	27
5. ZAŁĄCZNIKI.....	30

Wykaz stosowanych skrótów i pojęć

BOR	Biuro Ochrony Rządu
CS ŻW	Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej
EUFOR	określenie wojsk użytych podczas misji pokojowych Unii Europejskiej w Bośni i Hercegowinie
KG ŻW	Komenda Główna Żandarmerii Wojskowej
KGP	Komenda Główna Policji
MON	Ministerstwo Obrony Narodowej
JW.	Jednostka Wojskowa
NSR	Narodowe Siły Rezerwowe
MSWiA	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
OS ŻW	Oddział Specjalny Żandarmerii Wojskowej
OZ ŻW	Oddział Zabezpieczenia Żandarmerii Wojskowej
OŻW	Oddział Żandarmerii Wojskowej
OMLT	Operational Mentoring and Liaison Team, czyli Operacyjny Zespół Doradczo-Łącznikowy
PKW ISAF	International Security Assistance Force - Międzynarodowe Siły Wsparcia Bezpieczeństwa w Afganistanie
POMLT	Police Operational Mentoring and Liaison Team, czyli Zespół Doradczo-Łącznikowy Policji
PKW KFOR	Polski Kontyngent Wojskowy Kosovo Force – międzynarodowe siły pokojowe NATO, działające na terenie Kosowa w ramach operacji wsparcia pokoju Joint Guardian
SG WP	Sztab Generalny Wojska Polskiego
SZ RP	Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej
WOG	Wojskowy Oddział Gospodarczy
WKU	Wojskowa Komenda Uzupełnień
WSI	Wojskowe Służby Informacyjne
WSzW	Wojewódzki Sztab Wojskowy
ŻW	Żandarmeria Wojskowa

Kontrola nr P/11/082 – Funkcjonowanie Żandarmerii Wojskowej została przeprowadzona z inicjatywy Najwyższej Izby Kontroli, zgodnie z sugestią Komisji Obrony Narodowej Sejmu RP.

Cel główny kontroli

Celem kontroli była ocena funkcjonowania Żandarmerii Wojskowej w zakresie jej zadań wynikających z ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych¹ (zwanej dalej „ustawą o Żandarmerii Wojskowej”).

Cele częściowe

1. Ocena działań Ministra Obrony Narodowej i Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej w zakresie kierowania, dowodzenia i nadzoru nad Żandarmerią Wojskową.
2. Ocena dostosowania struktury organizacyjnej, liczebności i wyposażenia do zadań wynikających z ustawy o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych.
3. Ocena wykonywania przez Żandarmerię Wojskową ustawowych zadań.

Podstawa prawna, standardy kontroli

Kontrolę przeprowadzono na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli².

Podstawą ocen kontrolowanej działalności były kryteria zawarte w art. 5 ust. 1 ustawy o NIK, tj. legalność, gospodarność, celowość i rzetelność.

¹ Dz. U. Nr 123, poz. 1353 ze zm.

² Dz. U. z 2012 r., poz. 82.

W trybie art. 29 pkt 2 lit. f ustawy o NIK zostały pobrane informacje i wyjaśnienia w jednostkach niekontrolowanych (m.in. od 13 dowódców/szefów instytucji wojskowych z terenu właściwości działania Oddziału ŻW w Krakowie, Szefa Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Krakowie oraz Szefa Biura Ochrony Rządu).

Zakres przedmiotowy kontroli

Kontrolą objęto w szczególności realizację zadań przez Żandarmerię Wojskową określonych w art. 4 ustawy o Żandarmerii Wojskowej oraz czynniki mające wpływ na ich realizację.

Zakres podmiotowy kontroli

Kontrolą objęto Ministerstwo Obrony Narodowej (w tym Sztab Generalny Wojska Polskiego), Komendę Główną Żandarmerii Wojskowej (KG ŻW), Oddział Żandarmerii Wojskowej (OŻW) w Krakowie z podległymi strukturami, Oddział Specjalny Żandarmerii Wojskowej (OS ŻW) w Warszawie, Oddział Zabezpieczenia Żandarmerii Wojskowej (OZ ŻW) w Warszawie, Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej (CS ŻW) w Mińsku Mazowieckim, komponent Żandarmerii Wojskowej w ramach Polskiego Kontyngentu Wojskowego (PKW) KFOR w Kosowie.

Okres objęty kontrolą

Badaniami kontrolnymi objęto okres od 1 stycznia 2008 r. do 30 września 2011 r.

2.1 Ogólna ocena kontrolowanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości, funkcjonowanie Żandarmerii Wojskowej³. Kierowanie przez Ministra Obrony Narodowej Żandarmerią Wojskową oraz dowodzenie tą formacją przez Komendanta Głównego ŻW były zgodne z przepisami ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych i pozwalały na prawidłowe wykonywanie zadań nałożonych ustawą na tę służbę.

W większości kontrolowanych jednostek organizacyjnych ŻW nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie ich zabezpieczenia logistycznego i finansowego oraz prowadzonej polityki kadrowej, w tym przygotowania zawodowego żołnierzy.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli zmiany struktur Żandarmerii Wojskowej nie w pełni odzwierciedlają przeobrażenia zachodzące w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. W wyniku reorganizacji ŻW, wprowadzonej z dniem 1 lipca 2011 r., pozostawiono rozbudowany pion prewencji, pomimo istotnego ograniczenia zadań o tym charakterze, ze względu na zawieszenie zasadniczej służby wojskowej. Zmieniające się kierunki zagrożeń uzasadniają wzmocnienie pionu dochodzeniowo-śledczego.

Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły braków w wyposażeniu niektórych jednostek ŻW, zbyt małej liczby żołnierzy oraz niewystarczającego wyposażenia w sprzęt Sekcji ŻW wykonującej zadania w składzie XXIV zmiany Polskiego Kontyngentu Wojskowego KFOR w Kosowie, a także niepełnej realizacji zaplanowanych szkoleń.

³ Standardy kontroli NIK przewidują czterostopniową skalę ocen kontrolowanej działalności: ocena pozytywna, ocena pozytywna z uchybieniami, ocena pozytywna z nieprawidłowościami i ocena negatywna (<http://www.nik.gov.pl/kontrolle/standardy-kontroli-nik>).

2.2 Synteza wyników kontroli

2.2.1 Minister Obrony Narodowej realizował ustawowy obowiązek wydania, samodzielnie lub w porozumieniu z innymi właściwymi ministrami, aktów wykonawczych do ustawy o Żandarmerii Wojskowej, określających szczegółowe zasady funkcjonowania tej służby.

Stwierdzone uchybienia dotyczyły braku nowelizacji rozporządzenia⁴, w związku ze zmianą ustawy o Żandarmerii Wojskowej, a także wydania z prawie trzyletnim opóźnieniem nowego rozporządzenia w sprawie udzielenia pomocy i asystowania komornikowi przez Żandarmerię Wojskową lub wojskowe organy porządkowe przy wykonywaniu czynności egzekucyjnych⁵. Ponadto w ocenie NIK, niektóre obszary działalności ŻW są niedostatecznie uregulowane prawnie, w tym m.in. dotyczące nakładania grzywien w drodze mandatu karnego oraz wykonywania czynności ochronnych. [szerzej w rozdziale 3.2.1, na str. 11-12 Informacji]

2.2.2 NIK ocenia, że funkcjonujący system kontroli nad Żandarmerią Wojskową pozwalał na bieżący nadzór nad podległymi jednostkami. [szerzej w rozdziale 3.2.1, na str. 12-13 Informacji]

2.2.3 Zmiany organizacyjno-etatowe w zakresie dostosowania struktur ŻW do warunków profesjonalizacji Sił Zbrojnych, zapoczątkowane w Żandarmerii Wojskowej w lipcu 2011 r., w ocenie NIK, zmierzają we właściwym kierunku, ale są niewystarczające. Pozostawiono bowiem zbyt rozbudowany pion prewencji w sto-

⁴ Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 14 grudnia 2001 r. w sprawie zakresu i trybu współdziałania Żandarmerii Wojskowej z Wojskowymi Służbami Informacyjnymi, wojskowymi organami porządkowymi oraz z dowódcami jednostek wojskowych i dowódcami (komendantami) garnizonów (Dz. U. Nr 157, poz. 1849).

⁵ Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 7 kwietnia 2010 r. w sprawie udzielania pomocy komornikowi przez Służbę Kontrwywiadu Wojskowego, Służbę Wywiadu Wojskowego, Żandarmerię Wojskową lub wojskowe organy porządkowe przy wykonywaniu czynności egzekucyjnych (Dz. U. Nr 76, poz. 495).

sunku do pionu dochodzeniowo-śledczego, pomimo istotnego ograniczenia zadań o charakterze prewencyjnym, w związku z zawieszeniem zasadniczej służby wojskowej.

[szerzej w rozdziale 3.2.2, na str. 13-14 Informacji]

2.2.4 Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie zasady i tryb naboru do Żandarmerii Wojskowej oraz kwalifikacji kandydatów do służby w Polskich Jednostkach Wojskowych/Polskich Kontyngentach Wojskowych poza granicami kraju.

Komendant Główny ŻW i podlegli mu dowódcy jednostek wywiązywali się z obowiązku planowania, organizowania, prowadzenia i nadzorowania szkoleń. Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły niepełnej realizacji zaplanowanych szkoleń. NIK zwraca uwagę na niską frekwencję w Oddziale ŻW w Krakowie, która nie przekraczała 70% na zajęciach szkolenia strzeleckiego w 2011 r. i na sprawdzianach sprawności fizycznej w 2010 r.

[szerzej w rozdziale 3.2.2, na str. 15-16 Informacji]

2.2.5 Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia przyjęte zasady funkcjonowania systemu zbierania i upowszechniania doświadczeń w Siłach Zbrojnych RP, stwierdzając jednocześnie przypadki zaniechania tych czynności.

[szerzej w rozdziale 3.2.2, na str. 16-18 Informacji]

2.2.6 Stwierdzono przypadki braków w wyposażeniu jednostek ŻW w sprzęt w odniesieniu do należności na czas pokoju „P”, jak również w zabezpieczeniu potrzeb mobilizacyjnych i wojennych w uzbrojenie, sprzęt wojskowy, środki bojowe i materiałowe.

[szerzej w rozdziale 3.2.2, na str. 18 Informacji]

2.2.7 Najwyższa Izba Kontroli ocenia, że Żandarmeria Wojskowa prawidłowo wykonywała zadania o charakterze prewencyjnym, nałożone na nią w ustawie o Żandarmerii Wojskowej. W kontrolowanym okresie ŻW moni-

torowała stan dyscypliny wojskowej i przestępczości w Siłach Zbrojnych, formułując wnioski mające na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw, wykroczeń i przewinień dyscyplinarnych.

Jednocześnie NIK zwraca uwagę na celowość wzmocnienia współdziałania Żandarmerii Wojskowej z innymi organami powołanymi do utrzymania porządku i zwalczania przestępczości. W szczególności pozyskiwanie i gromadzenie informacji o przestępstwach i wykroczeniach popełnionych przez żołnierzy, gdy postępowania takie są prowadzone przez Policję i prokuratury cywilne, może pozytywnie wpłynąć na skuteczność działania tej formacji. Stwierdzono, że ŻW nie dysponowała pełną wiedzą w tym zakresie, jak również nie zawsze posiadała informacje o imprezach masowych i uroczystościach, które odbywały się na terenach będących w zarządzie jednostek organizacyjnych podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej. Uprawnienie do pozyskiwania takich informacji wynika z art. 14 ustawy o Żandarmerii Wojskowej.

[szerzej w rozdziale 3.2.3, na str. 19-22 Informacji]

2.2.8 Komendant Główny ŻW prawidłowo realizował zadania nałożone na ŻW, w związku z organizacją Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA-EURO 2012.

[szerzej w rozdziale 3.2.3, na str. 22 Informacji]

2.2.9 Stwierdzono brak procedur szczegółowo regulujących udział Żandarmerii w przygotowywaniu i realizacji wyjazdów zagranicznych osób uprawnionych do ochrony przez tę służbę. Kontrola wykazała także przypadki nieskutecznego działania w kwestii uzyskiwania zezwoleń na wjazd z bronią na terytorium innego państwa przez żołnierzy ŻW wykonujących czynności ochronne. Najwyższa Izba Kontroli uznaje za celowe szczegółowe określenie zadań i sposobu ich realizacji w ramach współ-

działania Oddziału Specjalnego ŻW z Biurem Ochrony Rządu.

[szerzej w rozdziale 3.2.3, na str. 22-25 Informacji]

2.2.10 Najwyższa Izba Kontroli stwierdziła zaniedbania związane z nadzorem KG ŻW nad realizacją zadań przez Sekcję Żandarmerii Wojskowej zabezpieczającą XXIV zmianę Polskiego Kontyngentu Wojskowego KFOR w Kosowie.

Nieprawidłowości dotyczyły zbyt małej liczby żołnierzy Sekcji ŻW w stosunku do nałożonych zadań oraz braków specjalistycznego sprzętu. Rozbudowany system meldunkowy w relacjach Sekcja ŻW – Komenda Główna ŻW nie przyczyniał się do skutecznego rozwiązywania tych problemów.

[szerzej w rozdziale 3.2.3, na str. 25-26 Informacji]

2.3 Uwagi końcowe i wnioski

W wystąpieniach pokontrolnych skierowanych do kierowników skontrolowanych jednostek sformułowano łącznie 21 wniosków zmierzających do wyeliminowania stwierdzonych uchybień i nieprawidłowości. Dotyczyły one przede wszystkim:

1. Zbierania i upowszechniania wniosków i doświadczeń z uczestnictwa żołnierzy ŻW w misjach poza granicami kraju oraz ćwiczeniach w układzie narodowym i sojusznicznym, a następnie implementacji od-

powiednich treści do programów szkoleń i kursów realizowanych w Centrum Szkolenia ŻW, a także założenia i prowadzenia bazy danych systemu wniosków i doświadczeń w Żandarmerii Wojskowej na stronach internetowych w systemie WISE.

2. Kontynuacji działań zmierzających do wyposażenia oddziałów Żandarmerii Wojskowej, a w szczególności oddziałów specjalnych, w sprzęt etatowy.
3. Zapewnienia odpowiedniego zaopatrzenia w amunicję i środki pozoracji pola walki, a także zabezpieczenia medycznego wszystkich zaplanowanych szkoleń strzeleckich i minersko-pirotechnicznych.

W wystąpieniu do Ministra Obrony Narodowej sformułowano wniosek pokontrolny, o charakterze systemowym, dotyczący rozważenia zwiększenia uprawnień Żandarmerii Wojskowej dotyczących wykonywania czynności ochrony osobistej oraz nakładania grzywien w postaci mandatów karnych.

Kierownicy wszystkich jednostek poinformowali o przyjęciu wniosków do realizacji.

[szerzej w rozdziale 4.2, na str. 27-29 Informacji]

3.1 Charakterystyka stanu prawnego oraz uwarunkowań organizacyjnych

Żandarmeria Wojskowa to wyodrębniona i wyspecjalizowana służba wchodząca w skład Sił Zbrojnych RP, której zakres działania i organizacja określone zostały w ustawie z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych.

Do zadań Żandarmerii Wojskowej, zgodnie z art. 4 ust. 1 ww. ustawy, należy w szczególności:

- zapewnianie przestrzegania dyscypliny wojskowej,
- ochranianie porządku publicznego na terenach i obiektach jednostek wojskowych oraz w miejscach publicznych,
- ochranianie życia i zdrowia ludzi oraz mienia wojskowego przed zamachami naruszającymi te dobra,
- wykrywanie przestępstw i wykroczeń, w tym skarbowych, popełnionych przez osoby, o których mowa w art. 3 ust. 2 ww. ustawy, ujawnianie i ściganie ich sprawców oraz ujawnianie i zabezpieczanie dowodów tych przestępstw i wykroczeń,
- dokonywanie analizy oświadczeń o stanie majątkowym żołnierzy zawodowych i przedstawianie Ministrowi Obrony Narodowej wniosków w tym względzie,
- zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń przez osoby, o których mowa w art. 3 ust. 2 ww. ustawy, oraz innym zjawiskom patologicznym, a w szczególności: alkoholizmowi i narkomanii w Siłach Zbrojnych,
- współdziałanie z polskimi oraz zagranicznymi organami i służbami właściwymi w sprawach bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz policjami wojskowymi,
- zwalczanie klęsk żywiołowych, nadzwyczajnych zagrożeń środowiska i likwidowanie ich skutków oraz czynne uczestniczenie

w akcjach poszukiwawczych, ratowniczych i humanitarnych, mających na celu ochronę życia i zdrowia oraz mienia.

Swoje zadania Żandarmeria Wojskowa wykonuje m.in. poprzez⁶:

- kontrolowanie przestrzegania dyscypliny wojskowej oraz porządku publicznego,
- wykonywanie czynności operacyjno-rozpoznawczych,
- wykonywanie czynności procesowych w zakresie i na zasadach przewidzianych w przepisach o postępowaniu karnym i skarbowym,
- poszukiwanie sprawców przestępstw i wykroczeń oraz zaginionych żołnierzy, a także poszukiwanie utraconych przez jednostki wojskowe: broni, amunicji, materiałów wybuchowych i innego mienia wojskowego oraz materiałów zawierających informacje niejawne,
- wykonywanie kontroli ruchu drogowego, pilotowanie kolumn wojskowych oraz kierowanie ruchem drogowym, w zakresie i na zasadach przewidzianych w przepisach o ruchu drogowym i o drogach publicznych,
- konwojowanie osób, dokumentów i mienia wojskowego,
- asystowanie przy czynnościach egzekucyjnych, w zakresie i na zasadach przewidzianych w przepisach o postępowaniu cywilnym i o postępowaniu egzekucyjnym w administracji,
- współuczestniczenie w zapewnieniu prawa i porządku podczas trwania imprez masowych przeprowadzanych na terenach i obiektach jednostek wojskowych oraz z udziałem wojska,
- kontrolowanie ochrony mienia wojskowego, a w szczególności przechowywania uzbrojenia i środków bojowych;

⁶ Zakres wykonywanych czynności określony jest w art. 4 ust. 2 ustawy o Żandarmerii Wojskowej.

- wykonywanie czynności ochronnych w stosunku do uprawnionych osób, a także zabezpieczanie pobytu w jednostkach wojskowych osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe i delegacji zagranicznych.

Żandarmeria Wojskowa składa się z trzech pionów funkcjonalnych: dochodzeniowo–śledczego, prewencyjnego i administracyjno–logistyczno–technicznego. Od 1 stycznia 2009 r., zgodnie z nowelizacją ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego⁷, co do zasady wszystkie przestępstwa czy wykroczenia żołnierzy w czynnej służbie wojskowej popełnione poza terenem jednostki wojskowej lub bez związku ze służbą podlegają właściwości powszechnych organów ścigania (Policja). Od lipca 2009 r. została zawieszona służba zasadnicza w SZ RP.

Stan osobowy ŻW na 1 stycznia 2011 r. kształtował się na poziomie 3.369 żołnierzy. Stanowiło to ok. 3,3% liczby żołnierzy Sił Zbrojnych RP. Po wprowadzeniu zmian organizacyjnych związanych z Programem rozwoju SZ RP i Programem profesjonalizacji SZ RP, stan etatowy miał zostać zmniejszony do 2.859 stanowisk, a dyslokacja jednostek organizacyjnych ŻW na terytorium kraju miała być dostosowana do rozmieszczenia jednostek i instytucji wchodzących w skład Sił Zbrojnych. Działania struktur ŻW w terenie miały być ukierunkowane na współdziałanie z dowódcami, szefami, kierownikami jednostek i instytucji wojskowych poprzez udzielanie im pomocy w realizacji zadań.

ŻW wykonywała i wykonuje zadania poza terytorium RP w ramach misji, samodzielnie lub w składzie PKW. Obecnie w składzie PKW ISAF⁸ w Islamskiej Republice Afganistanu, elementy ŻW wykonują zadania w ramach OMLT⁹ i PO-

MLT¹⁰ (szkolenie afgańskich sił bezpieczeństwa, odpowiednio wojska i Policji). Wyodrębnione struktury ŻW pełniły służbę m.in. w składzie 3 zmian PKW w Czadzie. Przez kilkanaście miesięcy - początkowo w misji UE, a potem ONZ - Polacy zajmowali się m.in. ochroną ludności, pomocą powracającym do domów uchodźcom oraz zabezpieczeniem konwojów z międzynarodową pomocą humanitarną.

Zakończenie zasadniczej służby wojskowej w ŻW w 2009 r. spowodowało, że stała się ona formacją w pełni zawodową. Wymagało to opracowania nowego systemu naboru w celu zapewnienia obsady stanowisk niezbędnych dla realizacji wyznaczonych poszczególnym jednostkom zadań przez żołnierzy zawodowych lub personel cywilny. Niezbędne było również opracowanie, wdrożenie i realizacja nowych programów szkolenia oraz zapewnienie warunków do jego pełnej realizacji. Konieczne stało się opracowanie wielu dokumentów (m.in. programów szkolenia, dokumentów metodycznych, instrukcji, wytycznych), a następnie zaimplementowanie ich w praktyce, co wiązało się m.in. z koniecznością dostosowania bazy szkoleniowej do rosnących potrzeb.

W ŻW nie obsadzono stanowisk, w odróżnieniu od pozostałych struktur SZ RP, żołnierzami Narodowych Sił Rezerwowych (NSR). Na ŻW nałożono jednak zadania mobilizacyjne.

Część sprzętu, szczególnie specjalistycznego, kupowana była przez ŻW, a część zaopatrzenia realizowana była przez Wojskowe Oddziały Gospodarcze (WOG-i), natomiast wydatki osobowe dokonywał Oddział Zabezpieczenia Żandarmerii Wojskowej.

Przemiany organizacyjno-strukturalne Żandarmerii Wojskowej związane z transformacją Sił Zbrojnych RP miały na celu przystosowanie jej do nowego spektrum zadań wynikających z zagrożeń, jakie mogą wystąpić w Polsce.

⁷ Dz. U. Nr 89, poz. 555 ze zm.

⁸ International Security Assistance Force - Międzynarodowe Siły Wsparcia Bezpieczeństwa w Afganistanie.

⁹ Operational Mentoring and Liaison Team, czyli Operacyjny Zespół Doradczo-Łącznikowy.

¹⁰ Police Operational Mentoring and Liaison Team, czyli Zespół Doradczo-Łącznikowy Policji.

W styczniu 2004 r. w strukturach Żandarmerii Wojskowej powstały Oddziały Specjalne ŻW - wyspecjalizowane jednostki do działań specjalnych o charakterze policyjnym. Powołanie zdolnych do natychmiastowego przerzutu w rejon operacji jednostek było odpowiedzią na zagrożenie światowym terroryzmem. Zadania oddziałów specjalnych na terenie kraju to działania antyterrorystyczne, ochrona tzw. VIP-ów oraz przeciwdziałanie naruszeniom porządku publicznego, w przypadku gdy siły policyjne będą niewystarczające.

W 2004 r. rozpoczął działalność pierwszy oddział specjalny – OS ŻW w Warszawie, kolejne utworzono na początku 2005 r. - w Mińsku Mazowieckim i Gliwicach (OS ŻW w Gliwicach został przekazany w 2011 r. dowództwu Wojsk Specjalnych).

3.2 Istotne ustalenia kontroli

Przedstawione w niniejszej Informacji wyniki kontroli wynikają z ustaleń dokonanych przez kontrolerów w Ministerstwie Obrony Narodowej i w 6 jednostkach kontrolowanych.

3.2.1 Działania Ministra Obrony Narodowej i Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej w zakresie kierowania, dowodzenia i nadzoru nad Żandarmerią Wojskową

Najwyższa Izba Kontroli, pomimo stwierdzonych uchybień, ocenia pozytywnie działania Ministra Obrony Narodowej i Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej w zakresie kierowania, dowodzenia i nadzoru nad Żandarmerią Wojskową.

Minister Obrony Narodowej zrealizował ustawowy obowiązek wydania, samodzielnie lub w porozumieniu z innymi właściwymi ministrami, aktów wykonawczych do ustawy o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych, określających szczegółowe zasady funkcjonowania tej służby.

Najwyższa Izba Kontroli zwraca jednak uwagę, że mimo nowelizacji ustawy, od 1 października 2006 r. do chwili obecnej obowiązuje niezmienione rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 14 grudnia 2001 r. w sprawie zakresu i trybu współdziałania Żandarmerii Wojskowej z Wojskowymi Służbami Informacyjnymi, wojskowymi organami porządkowymi oraz z dowódcami jednostek wojskowych i dowódcami (komendantami) garnizonów, na podstawie którego Żandarmeria Wojskowa ma współdziałać z nieistniejącymi WSI. Minister Obrony Narodowej wyjaśnił, że rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 14 grudnia 2001 r. w sprawie zakresu i trybu współdziałania Żandarmerii Wojskowej z Wojskowymi Służbami Informacyjnymi, wojskowymi organami porządkowymi oraz z dowódcami jednostek wojskowych i dowódcami (komendantami) garnizonów było przedmiotem uzgodnień wewnątrzresortowych.

Ponadto przez prawie 3 lata (od października 2007 r. do kwietnia 2010 r.) nie były uregulowane zasady udzielania pomocy komornikowi przez Żandarmerię Wojskową, ponieważ rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 26 września 2001 r. w sprawie udzielenia pomocy i asystowania komornikowi przez Żandarmerię Wojskową lub wojskowe organy porządkowe przy wykonywaniu czynności egzekucyjnych utraciło moc z dniem 2 października 2007 r.¹¹ Nowe rozporządzenie zostało wydane przez Ministra Obrony Narodowej dopiero w dniu 7 kwietnia 2010 r. Minister Obrony Narodowej wyjaśnił, że w okresie procedowania

¹¹ Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 26 września 2001 r. w sprawie udzielenia pomocy i asystowania komornikowi przez Żandarmerię Wojskową lub wojskowe organy porządkowe przy wykonywaniu czynności egzekucyjnych (Dz. U. Nr 112, poz. 1203) zostało uchylone przez art. 7 pkt 2 i art. 75 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. Przepisy wprowadzające ustawę o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego oraz ustawę o służbie funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służby Wywiadu Wojskowego (Dz. U. Nr 104, poz. 711).

projektu rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej w sprawie udzielania pomocy komornikowi przez Służbę Kontrwywiadu Wojskowego, Służbę Wywiadu Wojskowego, Żandarmerię Wojskową lub wojskowe organy porządkowe przy wykonywaniu czynności egzekucyjnych, w przypadkach oporu stawianego przez osobę wojskową, komornik miał uprawnienia do wezwania Żandarmerii Wojskowej, która udzieliłaby mu pomocy w zakresie wykonywania czynności egzekucyjnych wynikające wprost z art. 765 kodeksu postępowania cywilnego, który stanowi „w razie oporu komornik może wezwać pomocy organów Policji. Jeżeli opór stawia osoba wojskowa, należy wezwać pomocy właściwego organu wojskowego, chyba że zwłoka grozi udaremieniem egzekucji, a na miejscu nie ma organu w wojskowego, chyba że zwłoka grozi udaremieniem egzekucji, a na miejscu nie ma organu wojskowego.”

Art. 765 kodeksu postępowania cywilnego¹² w § 2 pkt 2 stanowi, że sposób udzielania pomocy komornikowi przy wykonywaniu czynności egzekucyjnych, przypadki, w których należy udzielić komornikowi pomocy, sposób postępowania, tryb występowania o udzielenie pomocy, sposób jej realizacji, a także sposób dokumentowania wykonywanych czynności i rozliczania ich kosztów, określa, w drodze rozporządzenia, Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości - w przypadku udzielania pomocy przez Służbę Kontrwywiadu Wojskowego, Służbę Wywiadu Wojskowego, Żandarmerię Wojskową lub wojskowe organy porządkowe.

Stwierdzono także występowanie obszarów, w ocenie NIK, niedostatecznie uregulowane prawnie, w tym m.in. dotyczące nakładania grzywnien w drodze mandatu karnego oraz wykonywania czynności ochronnych. (szerzej w rozdziale 3.2.3, na str. 20-21, 22-25 Informacji).

W okresie objętym kontrolą zostało przeprowadzonych 9 kontroli problemowych (w tym 8 przez Departament Kontroli MON i 1 przez Departament Ochrony Informacji MON). NIK ocenia pozytywnie, funkcjonujący w oparciu o decyzję Ministra Obrony Narodowej Nr 41/MON z dnia 26 stycznia 2007 r. w sprawie działalności kontrolnej w resorcie obrony narodowej¹³, system kontroli umożliwiający sprawowanie przez Ministra Obrony Narodowej efektywnego nadzoru nad Żandarmerią Wojskową.

Szef Sztabu Generalnego WP kierował opracowaniem „Programu rozwoju Sił Zbrojnych na lata 2009–2018” oraz koordynował opracowanie i uzgadnianie planów pochodnych (dziedzinowych, funkcjonalnych i specjalistycznych), w tym wykonanego przez Komendanta Głównego ŻW i zaakceptowanego przez Ministra Obrony Narodowej „Planu rozwoju Żandarmerii Wojskowej w latach 2009-2018”.

W „Programie rozwoju Sił Zbrojnych na lata 2009-2018” przyjęto model struktury organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej oparty o podporządkowane Komendantowi Głównemu ŻW: Oddziały Specjalne ŻW, terenowe jednostki (oddziały, wydziały i placówki), a także jednostki zabezpieczenia i szkolenia.

Komendant Główny, na podstawie ustawy o Żandarmerii Wojskowej, aktów wykonawczych do niej¹⁴ oraz Planu rozwoju Żandarmerii Wojskowej w latach 2009-2018, dowodził pod-

¹³ Dz. Urz. MON Nr 3, poz. 34 ze zm.

¹⁴ Zarządzenie Nr 6/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 21 stycznia 2011 r. w sprawie szczegółowych zakresów jednostek organizacyjnych Żandarmerii Wojskowej (Dz. Urz. MON Nr 2, poz.16); Zarządzenie Nr 4/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 14 lutego 2008 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Komendy Głównej Żandarmerii Wojskowej (Dz. Urz. MON Nr 4, poz. 24 ze zm.); Zarządzenie Nr 18/MON z dnia 30 kwietnia 2010 r. zmieniające zarządzenie w sprawie szczegółowego zakresu działania Komendy Głównej ŻW i szczegółowego zakresu działania Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej (Dz. Urz. MON Nr 9, poz. 92); Program rozwoju Sił Zbrojnych RP na lata 2007-2012 i na lata 2009-2018; Plan rozwoju Żandarmerii Wojskowej w latach 2007- 2012, i w latach 2009-2018.

¹² Dz. U. z 1964 r. Nr 43, poz. 296 ze zm.

ległymi jednostkami oraz nadzorował je poprzez: planowanie zadań, wydawanie decyzji, rozkazów i wytycznych, prowadzenie kontroli problemowych, kompleksowych, rozliczanie z zadań na podstawie otrzymanych meldunków (w cyklu rocznym, miesięcznym, tygodniowym oraz bieżącym), a także organizowanie odpraw (rozliczeniowo-koordynacyjnych i decyzyjnych za rok, rozliczeniowo- zdaniowych za miesiąc i rozliczeniowo-koordynacyjnych za tydzień).

3.2.2 Struktura organizacyjna ŻW, polityka kadrowa, zabezpieczenie logistyczne i finansowe jednostek

Struktura organizacyjna ŻW

Komendant Główny Żandarmerii Wojskowej zrealizował zadania organizacyjno-etatowe ustalone dla Żandarmerii Wojskowej w „Programach rozwoju SZ RP”¹⁵ i „Programie profesjonalizacji Sił Zbrojnych RP na lata 2008–2010”, w zakresie dostosowania podległych struktur organizacyjnych i ich liczebności do warunków profesjonalizacji Sił Zbrojnych. Dostosowano struktury i dyslokacje jednostek ŻW do dokonanych zmian organizacyjno-etatowych w Siłach Zbrojnych. I tak rozformowano 4 oddziały Żandarmerii Wojskowej (w Gdyni, Lublinie, Poznaniu i Wrocławiu), przekazano dowództwu Wojsk Specjalnych Oddział Specjalny ŻW w Gliwicach i utworzono Oddział Zabezpieczenia ŻW. W latach 2009–2011 etat ŻW uległ zmniejszeniu o 1.654 stanowiska (36,7%). Z uwagi na niepełną obsadę stanowisk etatowych w ww. okresie (odpowiednio: 79,9%, 74,8% i 83,2% stanu etatowego), z ŻW musiało odejść ogółem 1.027 żołnierzy (27,8%). Faktyczne uzawodowienie ŻW nastąpiło na początku 2010 r.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia, że przyjęte kierunki reorganizacji struktur ŻW, szczególnie w kontekście uzawodowienia korpusu szeregowych, nie w pełni dostosowane są do prze-

obrażeń zachodzących w Siłach Zbrojnych RP. W wyniku zmiany struktury ŻW, wprowadzonej z dniem 1 lipca 2011 r., pozostawiono rozbudowany pion prewencji w stosunku do pionu dochodzeniowo-śledczego, pomimo istotnego ograniczenia zadań o charakterze prewencyjnym, ze względu na zawieszenie zasadniczej służby wojskowej. Podkreślenia wymaga fakt, że zmieniają się kierunki zagrożeń, które uzasadniają w ocenie NIK wzmocnienie pionu dochodzeniowo-śledczego kosztem pionu prewencji (np. zasadność stałego monitorowania przebiegu procesu udzielania zamówień publicznych).

Według stanu etatowego na dzień 01.01.2010 r. struktura Żandarmerii Wojskowej przedstawiała się następująco: pion dochodzeniowo-śledczy – 749 stanowisk, tj. 16,4% stanu etatowego; pion prewencji – 2.841 (62,1%) i pion zabezpieczenia – 981 (21,5%). W ciągu 2010 r., pomimo zmniejszenia stanu etatowego ŻW o 533 etaty, nie nastąpiły wyraźne zmiany w relacjach pomiędzy poszczególnymi pionami (pion dochodzeniowo-śledczy wg stanu na dzień 01.01.2011 r. stanowił 16,1% stanu etatowego, a pion prewencji 66,2%). W 2011 r. nastąpiła dalsza redukcja etatów o 1.179 stanowisk, a udział pionów wg stanu na dzień 01.08.2011 r. wynosił odpowiednio – pion dochodzeniowo-śledczy – 19,9%, pion prewencji – 61,6%. Faktyczny stan ewidencyjny żołnierzy na dzień 01.08.2011 r. wynosił odpowiednio – pion dochodzeniowo-śledczy – 534 żołnierzy, tj. 20% stanu ewidencyjnego, a pion prewencji – 1.672 żołnierzy (62,6%).

Stwierdzono przypadki, gdy placówki ŻW, ze względu na niewystarczający stan osobowy w stosunku do liczby jednostek wojskowych i żołnierzy na terenie ich odpowiedzialności służbowej oraz czas pełnienia służby w systemie jednozmianowym (z uwzględnieniem dyżurów telefonicznych po stałych godzinach służby), nie były w pełni zdolne do efektywnej

¹⁵ Na lata 2007-2012 oraz w następnym Programie na lata 2009-2018.

realizacji zadań wynikających z ustawy o Żandarmerii Wojskowej.

I tak na przykład, przed zawieszeniem zasadniczej służby wojskowej stan etatowy placówek ŻW podległych Oddziałowi ŻW w Krakowie wynosił 21 żołnierzy (w tym żołnierzy zasadniczej służby wojskowej) i 2 pracowników wojska, do dnia 30 czerwca 2011 r. stan ten wynosił 11 żołnierzy i 1 pracownik wojska, a od 1 lipca 2011 r. - 9 żołnierzy (z tego 1 oficer, 6 podoficerów, 2 szeregowych), podczas gdy na terenie odpowiedzialności służbowej Oddziału Żandarmerii Wojskowej w Krakowie oraz podległych placówek ŻW i wydziału ŻW stacjonowały 132 jednostki (instytucje) wojskowe lub pododdziały nie będące samodzielnymi jednostkami wojskowymi, w których pełniło służbę 12.159 żołnierzy i zatrudnionych było 6.751 pracowników wojska. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Obrony Narodowej z dnia 24 listopada 2009 r. w sprawie utworzenia garnizonów oraz określenia zadań, siedzib i terytorialnego zasięgu właściwości ich dowódców¹⁶, na terenie odpowiedzialności Oddziału znajdowało się 15 garnizonów. Zasięgiem odpowiedzialności Oddział obejmował województwa małopolskie, świętokrzyskie, śląskie, a od 1 lipca 2011 r. również podkarpackie.

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że do dnia 1 lipca 2011 r. Komendant Główny nie określił dla Oddziału ŻW w Krakowie „Szczegółowego zakresu działania” (określającego m.in. zadania Oddziału, kierowniczej kadry oddziału, komórek wewnętrznych oraz stanowiącego podstawę opracowania zakresu obowiązków dla żołnierzy i pracowników wojska w nowej strukturze organizacyjnej), pomimo że zmiany organizacyjne w jednostce zapoczątkowane były już w kwietniu 2011 r.¹⁷ Brak było również

tabeli należności do etatu, określających należności uzbrojenia i sprzętu dla Oddziału. Projekt „Szczegółowego zakresu działania” został przesłany wcześniej do Oddziału do opiniowania, jednak na dzień 1 lipca 2011 r. szczegółowe zakresy działania jednostek ŻW znajdowały się jeszcze w uzgodnieniach w Ministerstwie Obrony Narodowej w końcowym etapie prac legislacyjnych.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia jako celowe i gospodarne zmiany w zakresie liczby oraz funkcjonowania izb zatrzymań, gdyż wynikały one z aktualnych potrzeb. Z dniem 1 lipca 2011 r. likwidacji uległo 6 z 17 izb zatrzymań, a liczbę żołnierzy odpowiedzialnych za ich funkcjonowanie ograniczono ze 105 do 11 (inspektorzy/komendanci izb zatrzymań). Izby zlokalizowano w większych garnizonach.

Jednocześnie kontrola wykazała, że izba zatrzymań w Krakowie nie była w pełni dostosowana do wymogów rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 11 marca 2010 r. w sprawie izb zatrzymań¹⁸. Dotyczyło to m.in. braku nieodłącznej instalacji alarmowej sygnalizującej oficerowi dyżurnemu Oddziału o zagrożeniu życia i zdrowia osób przebywających w pomieszczeniu. Ponadto drzwi wejściowe do pomieszczeń dla osadzonych nie były wyposażone w drzwiczki służące do podawania posiłków oraz do zakładania kajdanek, drzwi wejściowe oraz okna w pomieszczeniach dla osadzonych nie miały zamontowanych urządzeń sygnalizujących ich otwarcie, a drzwi pomieszczeń sanitarnych nie były wyposażone w zasuwę, co stanowiło naruszenie § 8 ww. rozporządzenia. Izba zatrzymań została odebrana

wania jednostek organizacyjnych ŻW, wytycznych Szefa Sztabu Komendy Głównej ŻW z dnia 3 czerwca 2011 r. w sprawie przeformowania jednostek organizacyjnych ŻW, zarządzenia nr 33/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 29 czerwca 2011 r. zmieniającego zarządzenie w sprawie izb zatrzymań, rozkazu nr 50 Komendanta Głównego ŻW nr 50 z dnia 27 czerwca 2011 r. w sprawie obszarów działania terenowych jednostek organizacyjnych ŻW.

¹⁸ Dz. U. Nr 63, poz. 394.

¹⁶ Dz. U. Nr 206, poz. 1592.

¹⁷ Zmiany organizacyjne OŻW w Krakowie z dniem 1 lipca 2011 r. przeprowadzone zostały na podstawie: Wykazu zmian do etatu nr Z-329/org. z dnia 14 marca 2011 r., rozkazu Komendanta Głównego ŻW nr PF-31/org. z dnia 27 kwietnia 2011 r. w sprawie przeformo-

do użytku w dniu 30 grudnia 2009 r., tj. przed wydaniem ww. rozporządzenia. Z uwagi na obowiązującą do marca 2012 r. gwarancję na roboty budowlane oraz zamontowane materiały, dostosowanie izby zatrzymań do wymogów rozporządzenia ma nastąpić po terminie obowiązywania gwarancji.

Nabór, szkolenie i doskonalenie żołnierzy ŻW

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia system naboru oraz szkolenia i doskonalenia zawodowego żołnierzy Żandarmerii Wojskowej.

Zasady prowadzenia kwalifikacji do służby i pracy w Żandarmerii Wojskowej określa rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 14 grudnia 2001 r. w sprawie dodatkowych warunków fizycznych i psychicznych oraz kwalifikacji żołnierzy Żandarmerii Wojskowej¹⁹ oraz decyzja Nr 65/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 4 marca 2009 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego wobec kandydatów do służby i pracy w Żandarmerii Wojskowej²⁰, a także rozkaz Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej w sprawie postępowania kwalifikacyjnego wobec kandydatów do służby i pracy w Żandarmerii Wojskowej²¹.

W ramach czynności kontrolnych sprawdzono zgodność wybranych postępowań kwalifikacyjnych przeprowadzonych w Komendzie Głównej ŻW w 2010 r. z postanowieniami decyzji nr 65/MON. Próba wybrana w sposób celowy przez kontrolera objęła 2 postępowania kwalifikacyjne wobec oficerów, 2 - podoficerów oraz 3 - pracowników wojska. Stwierdzono, że we wszystkich zbadanych przypadkach etapy postępowania kwalifikacyjnego były zgodne z § 5 ust. 1 ww. decyzji. NIK nie wnosi uwag do przeprowadzanych postępowań kwalifikacyjnych.

NIK pozytywnie ocenia wypełnianie przez Komendanta Głównego ŻW obowiązku planowania, organizowania, prowadzenia i nadzorowania szkoleń.

Kontrola nie wykazała nieprawidłowości w opracowywaniu planów i programów szkolenia dla pracowników i żołnierzy Komendy Głównej ŻW, jak również dla kandydatów do służby w Komendzie Głównej ŻW. Ustalono, iż w Komendzie Głównej ŻW sporządzano plany szkolenia żołnierzy i pracowników wojska Komendy Głównej ŻW za lata 2009-2011, opracowywano również programy poszczególnych szkoleń i kursów.

Żandarmeria Wojskowa efektywnie współpracowała w zakresie organizacji szkoleń z innymi służbami, głównie z Policją, Strażą Graniczną, Biurem Ochrony Rządu, Centralnym Biurem Antykorupcyjnym, Agencją Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Zakładami Medycyny Sądowej.

W kontrolowanym okresie Żandarmeria Wojskowa uczestniczyła we wspólnych szkoleniach dotyczących m.in. doskonalenia technik jazdy samochodem i motocyklem, służby prewencyjnej, negocjacji, zatrzymywania niebezpiecznych przestępców, zwalczania przestępczości narkotykowej, techniki i taktyki przesłuchań, cyberprzestępczości, działań specjalnych w sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia ochraniających osób, metodologii poszukiwań i identyfikacji szczątków ludzkich.

NIK nie wnosi uwag odnośnie stanu osobowego żołnierzy i pracowników oraz struktury organizacyjnej Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej w Mińsku Mazowieckim (dalej: CS ŻW)²² oraz warunków socjalno-bytowych zapewnianych żołnierzom odbywającym szkolenie w tej jednostce. Stan ukompletowa-

¹⁹ Dz. U. Nr 157, poz. 1846 ze zm.

²⁰ Dz. Urz. MON Nr 4, poz. 57 ze zm.

²¹ Rozkaz nr 22 z dnia 25 marca 2009 r. i rozkaz nr 59 z dnia 18 czerwca 2010 r., zmieniający rozkaz nr 22.

²² Zgodnie z etatem GR 001/0 zatwierdzonym przez Szefa Sztabu Generalnego WP w dniu 24 września 2007 r., a następnie od dnia 1 września 2010 r. zgodnie z wykazem zmian Nr Z-456/Org/P1 z dnia 28 czerwca 2010 r. do etatu GR 001/0.

nia CS ŻW w latach objętych kontrolą wzrastał i na dzień 01.07.2011 r. wyniósł w grupie żołnierzy 86 %, natomiast w grupie pracowników Centrum ukończenie było pełne.

Komendant CS ŻW dokonał niezbędnych uzgodnień z właściwymi terenowo komendantami wojskowych komend uzupełnień, Szefem Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego oraz innymi instytucjami w zakresie uzupełnienia potrzeb mobilizacyjnych. Uzgodniona również została problematyka logistycznego zabezpieczenia mobilizacji oraz szkolenia po mobilizacyjnym rozwinięciu Centrum.

W ocenie NIK, CS ŻW dysponuje potencjałem szkoleniowym odpowiednim do potrzeb jednostek organizacyjnych Żandarmerii Wojskowej. Kadra dydaktyczna posiadała odpowiednie kwalifikacje zawodowe. NIK zwraca jednak uwagę na niepełny stan jej ukończenia, który wynosił 86%; może to – w opinii NIK – w razie dodatkowo nakładanych na CS ŻW zadań, powodować zakłócenie przebiegu procesu dydaktycznego w Centrum.

NIK ocenia jako zasadne powierzenie niektórych zadań szkoleniowych przez CS ŻW zewnętrznym firmom szkoleniowym, w szczególności kursów językowych. W okresie objętym kontrolą wydatkowano na ten cel kwotę 149,7 tys. zł. W stosunku do każdego zlecenia prowadzono rozpoznanie rynku i wybierano najkorzystniejsze oferty firm zewnętrznych.

NIK ocenia, że stan i wyposażenie obiektów szkoleniowych CS ŻW były stosowne do potrzeb. Jednostka zapewniała żołnierzom odpowiednią bazę noclegową i szkoleniową, w tym możliwość korzystania z basenu pływackiego, hali sportowej, stadionu oraz strzelnicy przeznaczonej do strzelania z broni pneumatycznej.

CS ŻW realizowało szkolenia zgodnie z decyzją Nr 420/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 12 września 2008 r. i wykonywało dyspozycje zawarte w rozkazach Komendanta

Głównego Żandarmerii Wojskowej²³ dotyczące szkolenia w Centrum oraz wytyczne Szefa Sztabu Zastępcy Komendanta Głównego ŻW²⁴.

Oddział Zabezpieczenia ŻW realizował szkolenia na podstawie zatwierdzonego przez Szefa Oddziału „Planu szkolenia żołnierzy OZ ŻW na 2011 rok” oraz „Planu szkolenia pracowników wojska OZ ŻW na 2011 rok”. Szkolenia, poza jednostkowymi przypadkami, zostały przeprowadzone zgodnie z harmonogramem.

Jednocześnie kontrola w Oddziale ŻW w Krakowie wykazała nieprawidłowości w postaci niepełnego zużycia przyznanych limitów rocznych, zwłaszcza amunicji strzeleckiej, co było spowodowane głównie problemami z dostępem do strzelnic. Ponadto stwierdzono, że frekwencja na zajęciach ze szkolenia strzeleckiego w 2011 r. nie przekraczała 70%, a w niektórych grupach szkoleniowych, np. podczas szkolenia w dniu 11 lutego 2011 r., wyniosła 24%, a w dniu 23 marca 2011 r. - 18%.

NIK zwraca uwagę, że w 2010 r. aż 31,4% stanu osobowego Oddziału nie przystąpiło do rocznego sprawdzianu ze sprawności fizycznej (25,6% z powodu zwolnienia lekarskiego, a 5,8% z powodu podróży, urlopów i innych przyczyn).

Najwyższa Izba Kontroli stwierdziła zaniechania w zakresie systemu zbierania i upowszechniania doświadczeń jednostek Żandarmerii Wojskowej.

W dniu 24 marca 2009 r. Zastępca Szefa Sztabu Generalnego WP wydał „Wytyczne w sprawie narodowego systemu zbierania i upowszechniania doświadczeń w Siłach Zbrojnych RP”. Komendant Główny w dniu 17 czerwca

²³ Rozkaz Nr 23 Komendanta Głównego ŻW z dnia 5 maja 2008 r. w sprawie przedsięwzięć organizacyjnych zapewniających sprawną realizację procesu profesjonalizacji ŻW oraz Rozkaz Nr 5/09 Komendanta Głównego ŻW z dnia 9 stycznia 2009 r. w sprawie wprowadzenia w ŻW systemu doskonalenia zawodowego.

²⁴ Wytyczne Szefa Sztabu Zastępcy Komendanta Głównego ŻW z 15 maja 2008 r. do opracowania programów szkolenia specjalistycznego i pododdziałów zawodowych.

2010 r. wydał rozkaz nr 58 w sprawie zorganizowania i funkcjonowania w ŻW systemie zbierania i upowszechniania doświadczeń, który w pkt 4 określił zadania dla komendanta oddziału: „Realizować zalecenia, wnioski i prośby przesłane przez Komendanta Centrum Szkolenia ŻW, dotyczące realizacji zadań w ramach systemu zbierania i upowszechniania doświadczeń w ŻW, nadzorować opracowanie i przekazywanie Komendantowi Centrum Szkolenia ŻW wniosków dotyczących obszarów funkcjonowania systemu zbierania i upowszechniania doświadczeń, wyznaczyć osoby funkcyjne odpowiedzialne za realizację przedsięwzięć w ramach systemu w podległym oddziale”. Na podstawie ww. zadań w Oddziale ŻW w Krakowie wydano rozkaz nr 38 z dnia 8 września 2010 r. w sprawie zorganizowania i funkcjonowania systemu zbierania i upowszechniania doświadczeń. Na osobę odpowiedzialną za realizację przedsięwzięć w ramach ww. systemu wyznaczono Kierownika Sekcji Profilaktyki. Zgodnie z rozkazem Komendanta Głównego ŻW nr 82 z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie kwalifikowania, przygotowania i kierowania żołnierzy ŻW do służby w PKW/PJW w misjach/operacjach poza granicami państwa, żołnierze powracający z misji składają „Sprawozdanie z przebiegu służby poza granicami państwa”. Kontrola wykazała, w Oddziale nie realizowano zapisów rozkazu Komendanta Oddziału nr 38. Do Oddziału nie wpłynęły wspomniane wyżej „zalecenia, wnioski i prośby” Komendanta Centrum Szkolenia ŻW dotyczące realizacji zadań w ramach systemu zbierania i upowszechniania doświadczeń. W Oddziale nie zbierano, nie opracowywano i nie przedstawiono do zatwierdzenia wniosków dotyczących funkcjonowania systemu w obszarach: operacje prowadzone poza granicami kraju, ćwiczenia i treningi, szkolenie programowe i doskonalące.

Kontrola wykazała, że od 1 stycznia 2008 r. do 30 czerwca 2011 r. 24 żołnierzy Oddziału ŻW w Krakowie uczestniczyło w misjach poza gra-

nicami RP. Do czasu zakończenia kontroli nie opracowano na szczeblu Oddziału i nie przesłano żadnego wniosku w ww. zakresie. Komendant Oddziału ŻW w Krakowie, w odpowiedzi na wystąpienie pokontrolne poinformował, że żołnierze uczestniczący w misjach złożyli załegłe sprawozdania zawierające wnioski i doświadczenia, które po opracowaniu zostaną przesłane do Centrum Szkolenia ŻW.

Centrum Szkolenia ŻW nie prowadziło bazy danych systemu zbierania i upowszechniania doświadczeń na stronach internetowych w systemie WISE²⁵, pomimo że obowiązek ten wynikał z pkt 2 ppkt 2 rozkazu nr 58 Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej z dnia 17 czerwca 2010 r. w sprawie zorganizowania i funkcjonowania w Żandarmerii Wojskowej systemu zbierania i upowszechniania doświadczeń²⁶ oraz pkt 3 ppkt 2 Wytucznych Szeffa Zarządu Prewencji z dnia 30 czerwca 2010 r. w sprawie działalności Żandarmerii Wojskowej w ramach narodowego systemu zbierania i upowszechniania doświadczeń w SZ RP²⁷. Powodem tego był brak strony internetowej Żandarmerii Wojskowej w systemie WISE. Komendant Główny ŻW w odpowiedzi na wystąpienie pokontrolne poinformował, że aktualnie w Centrum Szkolenia ŻW realizowane jest przez Resortowe Centrum Zarządzania Sieciami i Usługami Tele-Informatycznymi, zadanie rozwoju sieci teleinformatycznej, które umożliwi prowadzenie bazy danych systemu WISE w sieci MIL-WAN.

Ponadto, w ocenie NIK, niezgodne z rozkazem nr 58 Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej²⁸ było zaniechanie przez Ko-

²⁵ Komputerowy system do gromadzenia i zarządzania danymi.

²⁶ „Komendantowi Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej rozkazuje: prowadzić bazę danych systemu.”

²⁷ „Żandarmeria Wojskowa (...) prowadzą własne bazy danych systemu, na stronach internetowych w systemie WISE.”

²⁸ „Komendantowi Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej rozkazuje: sprawować merytoryczny nadzór nad procesem zbierania i upowszechniania doświad-

mentanta Centrum Szkolenia ŻW wyegzekwowania od Komendanta Oddziału Specjalnego ŻW w Warszawie złożenia wniosków wynikających ze sprawozdania po zakończeniu szkolenia przygotowawczego żołnierzy do misji.

Logistyczne i finansowe zabezpieczenie jednostek organizacyjnych Żandarmerii Wojskowej

NIK stwierdziła braki w wyposażeniu jednostek ŻW²⁹ w sprzęt w odniesieniu do należności na czas pokoju „P”. W jednostkach ŻW brakowało m.in. następującego sprzętu: radio-telefonów UKF przenośnych – 393 (brakowało 24% w stosunku do należności), radiostacji KF od 0,1 do 1 KW stacjonarnych – 6 (100%), radiostacji FH KF od 0,1 do 1 KW plecakowych – 9 (25%), radiostacji HF/VHF plecakowych – 208 (87%), terenowo- interwencyjnych wozów dowodzenia ŻW TIWD – 5 (21%). Stwierdzone braki w wyposażeniu wynikły z przyczyn leżących poza uprawnieniami Komendanta Głównego ŻW. Zadania zaopatrzenia jednostek organizacyjnych ŻW, zgodnie z zarządzeniem Ministra Obrony Narodowej Nr 45/MON z dnia 26 lipca 2010 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Oddziału Zabezpieczenia Żandarmerii Wojskowej³⁰, wykonywał Oddział Zabezpieczenia ŻW, w oparciu o „Plan przydziałów gospodarczych”.

NIK nie zgłasza uwag do obsługi logistycznej, finansowej i medycznej, świadczenia usług gospodarczo-bytowych dla jednostek ŻW zaopatrywanych przez OZ ŻW oraz funkcjonowania stołówek żołnierskich, a także przeprowadzania przetargów przez Oddział.

czeń, pełniąc funkcje organizatora i koordynatora systemu.

Komendantom oddziałów specjalnych ŻW i oddziałów ŻW: realizować zalecenia, wnioski i prośby przesłane przez Komendanta Centrum Szkolenia ŻW, dotyczące realizacji zadań w ramach systemu zbierania i upowszechniania doświadczeń w Żandarmerii.”

²⁹ Według stanu na 31.12.2010 r.

³⁰ Dz. Urz. MON Nr 15, poz. 193.

Zapas wojenny i mobilizacyjny był naliczany zgodnie z obowiązującymi normami należności do etatu oraz zasadami określonymi w rozkazach Szefa Sztabu Generalnego i Komendanta Głównego ŻW.

Kontrola wykazała, że zabezpieczenie potrzeb mobilizacyjnych i wojennych w uzbrojenie, sprzęt wojskowy, środki bojowe i materiałowe nie było pełne i wynosiło, w zakresie: obrony przed bronią masowego rażenia – 71%, inżynieryjno-saperskim – 62%, umundurowania – 99%, uzbrojenia i elektroniki – 98%, pozostałych produktów i drobnego sprzętu – 95% oraz żywności – 99%. Niedobory powyższe wynikały z faktu, że OZ ŻW jest jednostką nowo sformowaną, w której proces uzupełniania zapasów jeszcze się nie zakończył. Szef Oddziału zgłaszał Komendantowi 2. Rejonowej Bazy Logistycznej i Szefowi Sztabu KG ŻW zapotrzebowanie na brakujący sprzęt i środki. Stwierdzono, że w latach 2008–2011 (I półrocze) potrzeby oddziałów ŻW zostały zrealizowane w zakresie określonym w planach przydziałów gospodarczych, z wyjątkiem:

- ukompletowania środków materiałowych i technicznych w CS ŻW, które wynosiło w latach 2008 – 54%, 2009 – 59% i 2010 – 76%;
- zabezpieczenia medycznego szkoleń w Oddziale Specjalnym ŻW (OS ŻW) w Warszawie w latach 2008–2010. Wynikiem tych niedoborów było niezrealizowanie ogółem 95 szkoleń strzeleckich i minersko-pirotechnicznych (planowano 350) oraz wszystkich 5 zaplanowanych szkoleń poligonowych. W 2011 r. (do czasu zakończenia kontroli) ze względu na brak zabezpieczenia medycznego nie przeprowadzono 1 szkolenia strzeleckiego.

Za wyżej wymienione nieprawidłowości odpowiedzialność ponosił do 31 sierpnia 2010 r. Mazowiecki Oddział ŻW, a po tej dacie Oddział Zabezpieczenia ŻW.

NIK ocenia pozytywnie sprawowanie kontroli przez Komendanta Głównego nad gospodarowaniem funduszem operacyjnym przez podległych mu dysponentów. NIK nie wnosi uwag do sporządzanych przez dysponentów funduszu planów funduszu. Kontrole wewnętrzne funduszu operacyjnego przeprowadzane były zgodnie z zasadami kontroli określonymi w zarządzeniu Pf-9/ MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 24 listopada 2009 r. w sprawie przeznaczenia funduszu operacyjnego Żandarmerii Wojskowej oraz sposobu tworzenia i dysponowania nim³¹. Zakres przeprowadzonych kontroli oparty był na wprowadzonej rozkazem nr 25 Komendanta Głównego ŻW z dnia 8 maja 2007 r. „Metodyce oceny zagadnień obszaru pierwszego programu oceny jednostek resortu obrony narodowej – pokojowe funkcjonowanie jednostki Żandarmerii Wojskowej”. W latach 2008-2010 przeprowadzono odpowiednio 3, 9 i 10 nadzorów funduszu operacyjnego oraz 6 kontroli kompleksowych, które obejmowały również zagadnienia związane z funduszem operacyjnym. Ponadto w 2010 r. Komendant Główny zarządził jedną kontrolę doraźną funduszu operacyjnego w zakresie wydatkowania i ich dokumentowania.

Zgodnie z art. 30 ust 1 pkt 5 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych³² Komenda Główna ŻW odprowadzała zryczałtowany podatek dochodowy od wynagrodzeń za udzielanie pomocy Żandarmerii Wojskowej, wypłacanych z funduszu operacyjnego - w wysokości 20 % tych wynagrodzeń.

3.2.3 Wykonywanie przez Żandarmerię Wojskową zadań ustawowych

Najwyższa Izba Kontroli ocenia, że Żandarmeria Wojskowa prawidłowo wykonywała zadania nałożone na nią w ustawie z dnia

24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych.

W latach 2008–2011 (do 30 sierpnia 2011 r.) Żandarmeria Wojskowa przeprowadziła łącznie 6.035 postępowań karnych, z tego największy udział miały postępowania przeciwko obowiązkowi pełnienia służby wojskowej – odpowiednio: 676, 501, 258 i 140, przeciwko mieniu – odpowiednio: 461, 332, 339 i 198, przeciwko bezpieczeństwu komunikacji – odpowiednio: 449, 35, 32 i 52 oraz przeciwko działalności instytucji państwowych – odpowiednio: 269, 194, 207 i 86. W ww. okresie postępowania karne zakończono: aktem oskarżenia – 3.496 postępowań (47,2% wszystkich postępowań), umorzeniem (w tym warunkowo) – 2.615 postępowań (35,3%), przekazaniem do innych organów ścigania – 886 postępowań (11,9%) i 412 postępowań (5,6%) połączono do wspólnego prowadzenia.

W stosunku do oficerów zajmujących wysokie stanowiska służbowe w SZ RP (od etatu generała brygady) w okresie od 2008 do 2010 r. prowadzono 16 postępowań, z czego zakończono: aktem oskarżenia – 2 postępowania, umorzeniem (w tym warunkowo) – 8 postępowań, zawieszeniem – 1 postępowanie, a w toku znajdowało się 5 postępowań.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli, Komendant Główny ŻW wywiązywał się z obowiązku weryfikowania oświadczeń majątkowych składanych przez żołnierzy i zapewnił poprawne funkcjonowanie systemu udzielania pozwoleń na broń.

W latach 2008–2010 liczba oświadczeń podlegających analizie wyniosła odpowiednio: 1.532, 30.537 i 30.615, które Komenda Główna ŻW poddała weryfikacji z wykorzystaniem autorskiej bazy danych pn. „Majątek”. W związku z ustawą z dnia 24 sierpnia 2007 r. o zmianie ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw³³,

³¹ Zarządzenie niepublikowane.

³² Dz. U. z 2010 r. Nr 51, poz. 307 ze zm.

³³ Dz. U. Nr 176, poz. 1242.

rozszerzono grupę żołnierzy zobowiązanych do składania oświadczeń o stanie majątkowym. W 2008 r. większość oficerów i podoficerów zobligowana była do przesłania oświadczeń o stanie majątkowym po raz pierwszy, natomiast zgodnie z § 9a pkt 1 zarządzenia Nr 70/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 30 listopada 2001 r. w sprawie form, metod, sposobów i środków wykonywania czynności służbowych przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej³⁴, dokonywanie analizy oświadczeń o stanie majątkowym realizowane jest poprzez porównanie treści analizowanego oświadczenia z treścią poprzednio złożonych oświadczeń.

W przypadku niezłożenia oświadczenia o stanie majątkowym stosowano jednorazowe pisemne upomnienia z wezwaniem do złożenia oświadczenia w terminie 14 dni od dnia otrzymania upomnienia, a w przypadku niezłożenia oświadczenia w terminie 14 dni - Komendant Główny ŻW występował do odpowiednich organów z wnioskami o zwolnienie z zawodowej służby wojskowej. W latach 2008-2010 przesłano odpowiednio: 22, 2 i 4 wnioski o zwolnienie z zawodowej służby wojskowej. Po uwzględnieniu przedstawionych przez żołnierzy uzupełnień i wyjaśnień, w wyniku ich analizy, w latach 2008-2011 przesłano do odpowiednich organów ogółem 319 oświadczeń, w tym do: Komendy Głównej ŻW (Zarządu Dochodzeniowo-Śledczego) i oddziałów ŻW – 160 oświadczeń, Centralnego Biura Antykorupcyjnego – 86, Prokuratury i Sądu Wojskowego – 52, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego – 4, Urzędu Kontroli Skarbowej – 1.

W kontrolowanym okresie ŻW przeprowadziła ogółem 158.204 patrole, z tego w 2008 r. – 47.211, w 2009 r. – 49.022, w 2010 r. – 43.362, a w I półroczu 2011 r. – 18.609. Najwięcej patroli ŻW przeprowadziła samodzielnie – 86.426 (odpowiednio 27.313, 24.356, 24.167 i 10.590). Oprócz patroli samodzielnych ŻW przeprowa-

dzała patrole wspólnie z Policją – 62.364 (odpowiednio 16.318, 21.869, 17.214 i 6.963), Służbą Ochrony Kolei – 6.996 (odpowiednio 3.054, 1.996, 1.170 i 776) oraz ze strażą miejską – 2.418 (odpowiednio 526, 801, 811 i 280).

Komendanci oddziałów Żandarmerii Wojskowej przesłali dowódcom jednostek wojskowych w latach 2008-2010 łącznie 8.264 informacje o stanie dyscypliny wojskowej i przestępczości w Siłach Zbrojnych, a także oceny i wnioski mające na celu zapobieżenie popełnianiu przestępstw, wykroczeń i przewinień dyscyplinarnych, z tego w poszczególnych latach odpowiednio: 2.886, 3.302 i 2.076, natomiast w I półroczu 2011 r. dowódcy jednostek wojskowych otrzymali łącznie 576 stosownych informacji oraz ocen i wniosków.

Zgodnie z art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji³⁵, pozwolenia na posiadanie broni palnej i amunicji wydawali żołnierzom właściwi komendanci oddziałów ŻW. Komendant Główny ŻW w rozkazach określił zasady funkcjonowania systemu ewidencji broni prywatnej kadry, który został dostosowany do nowych struktur organizacyjnych Żandarmerii Wojskowej. W 2010 r. w bazie danych posiadaczy broni prywatnej prowadzonej przez ŻW zarejestrowano 2.862 żołnierzy oraz 5.104 jednostek broni. W latach 2008 - I półrocze 2011 wydano łącznie 463 pozwolenia na broń prywatną (odpowiednio: 117, 134, 164, 48).

W latach 2008 - I półrocze 2011 prowadzono 20 postępowań odwoławczych od decyzji administracyjnych w sprawie pozwoleń na broń prywatną, w wyniku których 16 decyzji utrzymano w mocy, a 4 przekazano do ponownego rozpatrzenia do oddziału ŻW. Cofnięto łącznie 86 pozwoleń na broń.

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że pomimo posiadania przez Żandarmerię Wojskową uprawnień do nakładania grzywien

³⁴ Dz. Urz. MON Nr 21, poz. 175.

³⁵ Dz. U. z 2004 r. Nr 52, poz. 525 ze zm.

w drodze mandatu karnego³⁶, to katalog wykroczeń, za które mandat ten może zostać nałożony, jest zawężony w stosunku do uprawnień Policji w tym zakresie. Skutkuje to koniecznością prowadzenia zwykle czasochłonnych czynności wyjaśniających w sprawach o wykroczenia.

Kontrola wykazała, że w Oddziale ŻW w Krakowie wystawiono - na podstawie art. 43 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi³⁷ - 5 mandatów (3 w 2008 r. i 2 w 2009 r.) na łączną kwotę 500 zł, pomimo że wykroczenia te nie były wymienione w rozporządzeniu Ministra Obrony Narodowej z dnia 28 grudnia 2001 r. w sprawie określenia wykroczeń, za które żołnierze Żandarmerii Wojskowej są upoważnieni do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego.

Współdziałanie ŻW z innymi służbami i formacjami z resortu obrony narodowej i spoza resortu obrony narodowej

Żandarmeria Wojskowa realizowała działania prewencyjne, dochodzeniowo-śledcze, ochronne, a także w zakresie weryfikacji oświadczeń majątkowych, we współpracy z innymi służbami i formacjami w oparciu o rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów³⁸, Ministra

Obrony Narodowej³⁹, Ministra Infrastruktury⁴⁰ oraz 10 porozumień zawartych przez Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej⁴¹.

W latach 2008-2010 Żandarmeria Wojskowa współdziałała łącznie w 14.848 sprawach, w tym: z Policją w przypadku 1.790 zdarzeń, Strażą Ochrony Kolei – 371, Strażą Miejską – 378, z dowódcami jednostek wojskowych – 3.275. W I półroczu 2011 r. Żandarmeria Wojskowa współdziałała łącznie w 1.319 sprawach, w tym: z Policją w 441 sprawach, ze Strażą Ochrony Kolei – 100, ze Strażą Miejską – 85, z dowódcami jednostek – 693.

W ocenie NIK, jednostki organizacyjne ŻW nie wykazywały wystarczającej inicjatywy we współpracy z innymi podmiotami. Przykładowo nie uzyskiwano informacji od Policji o realizowanych imprezach masowych i uroczystościach na terenach będących w zarządzie jednostek organizacyjnych podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej. ŻW nie posiada-

³⁶ Nadanych rozporządzeniem Ministra Obrony Narodowej z dnia 28 grudnia 2001 r. w sprawie określenia wykroczeń, za które żołnierze Żandarmerii Wojskowej są upoważnieni do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego (Dz. U. Nr 157, poz. 1862).

³⁷ Dz. U. z 2007 r. Nr 70, poz. 473 ze zm.

³⁸ Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2001 r. w sprawie współdziałania Żandarmerii Wojskowej z organami uprawnionymi do wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych, prowadzenia dochodzeń w sprawach o przestępstwa, a także z organami, którym przysługują uprawnienia oskarżyciela publicznego, oraz z organami uprawnionymi do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego (Dz. U. Nr 157, poz. 1842).

³⁹ Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 14 grudnia 2001 r. w sprawie zakresu i trybu współdziałania Żandarmerii Wojskowej z Wojskowymi Służbami Informacyjnymi, wojskowymi organami porządkowymi oraz z dowódcami jednostek wojskowych i dowódcami (komendantami) garnizonów; (Dz. U. Nr 157, poz. 1849); Rozporządzenie Ministra ON z dnia 28 grudnia 2001 r. w sprawie osób w stosunku do których Żandarmeria Wojskowa wykonuje czynności ochronne oraz zakresu i trybu współdziałania Żandarmerii Wojskowej z Biurem Ochrony Rządu (Dz. U. Nr 157, poz. 1863 ze zm).

⁴⁰ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 kwietnia 2004 r. w sprawie form współdziałania straży ochrony kolei z Żandarmerią Wojskową (Dz. U. Nr 122, poz. 1270).

⁴¹ z: Biurem Ochrony Rządu z dnia 8 stycznia 2001 r., Komendantem Głównym Straży Granicznej z dnia 10 stycznia 2002 r., Generalnym Inspektorem Celnym z dnia 10 stycznia 2002 r., Generalnym Inspektorem Kontroli Skarbowej z dnia 15 stycznia 2002 r., Komendantem Głównym Policji z dnia 16 stycznia 2002 r., Szefem Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego z dnia 17 października 2002 r., Szefem Agencji Wywiadu z dnia 28 listopada 2002 r., Szefem Służby Kontrwywiadu Wojskowego z dnia 12 marca 2009 r., Dowódcą Garnizonu Warszawa dnia 18.04.2008 r., Szefem Centralnego Biura Antykorupcyjnego z dnia 11 stycznia 2007 r.

ła również pełnej informacji na temat przestępstw popełnianych przez żołnierzy, które można było uzyskać od dowódców jednostek SZ RP, prokuratur, sądów i Policji. Powyższe, w ocenie NIK, obniżało zdolność ŻW w zakresie efektywnej realizacji zadań prewencyjnych i profilaktycznych.

Kontrola wykazała, że żołnierze ŻW (OŻW w Krakowie i podległe struktury) na terenie województw podkarpackiego, małopolskiego, świętokrzyskiego, śląskiego, z uwagi na brak wniosków właściwych organów, nie wykonywali zadań właściwych dla policji sądowej oraz nie brali udziału w asystowaniu przy czynnościach egzekucyjnych, w zakresie i na zasadach przewidzianych w przepisach o postępowaniu cywilnym i o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Skala przestępstw z udziałem żołnierzy SZ RP była trudna do oszacowania w szczególności z uwagi na ograniczoną komunikację jednostek ŻW z jednostkami wojskowymi, Policją, prokuraturami i sądami. W opinii NIK, może to wpływać na błędną ocenę ryzyka, zakresu, charakteru oraz eskalacji przestępstw, a zatem na nieprawidłowe planowanie działań profilaktycznych.

EURO 2012

Komendant Główny ŻW prawidłowo zrealizował zadania dotyczące powołania przedstawicieli Żandarmerii Wojskowej do prac w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji i Ministerstwie Obrony Narodowej (Komitet ds. Bezpieczeństwa Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA-EURO 2012 i Zespół do spraw koordynacji udziału resortu obrony narodowej w zabezpieczeniu finałowego turnieju Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA-EURO 2012⁴²).

⁴² Zarządzenie Nr 4/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 3 lutego 2010 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw koordynacji udziału resortu obrony narodowej w zabezpieczeniu finałowego turnieju Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA - EURO 2012 (Dz. Urz. MON Nr 3, poz. 18).

Komendant Główny ŻW ustalił możliwości i koszty wsparcia ze strony ŻW działań Policji w zabezpieczeniu Mistrzostw Europy UEFA 2012, o czym poinformował w dniu 10 sierpnia 2011 r. Podsekretarza Stanu w MSWiA, a w dniu 22 sierpnia 2011 r. Komendanta Głównego Policji. Dla wsparcia Policji zaplanowano użycie ogółem 1.215 żołnierzy, 23 psy służbowe oraz 274 pojazdy.

Do dnia zakończenia kontroli trwały uzgodnienia dotyczące wydzielenia sił i środków Żandarmerii Wojskowej w celu wsparcia Straży Granicznej, o które wystąpił w dniu 27 lipca 2011 r. Sztab Komendanta Głównego Straży Granicznej.

Czynności ochronne

Minister Obrony Narodowej, na podstawie upoważnienia ustawowego⁴³, wydał rozporządzenie z dnia 28 grudnia 2001 r. w sprawie osób, w stosunku do których Żandarmeria Wojskowa wykonuje czynności ochronne, oraz zakresu i trybu współdziałania Żandarmerii Wojskowej z Biurem Ochrony Rządu⁴⁴. W rozporządzeniu tym wskazane zostały osoby, które podlegają ochronie przez Żandarmerię Wojskową⁴⁵.

⁴³ Art. 21 ust. 1 ustawy o Żandarmerii Wojskowej.

⁴⁴ Dz. U. Nr 157, poz. 1863 wraz ze zmianami: z 2004 r. Nr 16, poz. 159; z 2009 r. Nr 27, poz. 165; z 2011 r. Nr 144, poz. 860.

⁴⁵ Żandarmeria Wojskowa - zgodnie z § 1 i § 3a ww. rozporządzenia MON z dnia 28 grudnia 2001 r. - wykonuje czynności ochronne wobec:

- Ministra Obrony Narodowej, sekretarza lub sekretarza stanu oraz Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego (§ 1 pkt 1),
- Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałka Sejmu, Marszałka Senatu i Prezesa Rady Ministrów wyłącznie podczas ich pobytu na terenie jednostek wojskowych (§ 1 pkt 2),
- członków wojskowych delegacji zagranicznych przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (§ 1 pkt 4), określonych w załączniku do rozporządzenia:
 - Przewodniczący i zastępcy przewodniczącego Komitetu Wojskowego Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego,
 - Dowódca i zastępca dowódcy Połączonych Sił Zbrojnych Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w Europie,
 - Ministrowie obrony,

Zgodnie z § 3 zarządzenia Nr 52/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 22 września 2003 r. w sprawie utworzenia specjalistycznej jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej⁴⁶, Oddział Specjalny ŻW w Warszawie (OS ŻW) wykonuje czynności ochronne w stosunku do uprawnionych osób na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i poza granicami państwa.

Kontrola wykazała, że pomimo przepisów ww. rozporządzenia stanowiących, że w przypadku osób podlegających ochronie BOR w czasie ich pobytu na terenie jednostek wojskowych⁴⁷, współdziałanie ŻW z BOR organizują

- Szefowie sztabów generalnych sił zbrojnych,
- Dowódcy Regionalnych Sił Sojuszniczych (wcześniej, tj. przed 28 lipca 2011 r.,: „Dowódcy Regionalnych Sił Sojuszniczych Europy Północnej i Europy Południowej”),
- Członkowie wojskowych delegacji zagranicznych państw, w których są wymagane szczególne warunki bezpieczeństwa,
- Członkowie zespołów inspekcyjnych i towarzyszących oraz załóg środków transportowych prowadzących działalność inspekcyjną zgodnie ze stosownymi umowami międzynarodowymi, w zakresie nie należącym na podstawie odrębnych przepisów do właściwości Biura Ochrony Rządu.
- osób oraz delegacji ochraniających przez Biuro Ochrony Rządu podczas ich pobytu na terenie jednostek wojskowych (§ 1 pkt 5),
- innych osób na podstawie odrębnej decyzji Ministra Obrony Narodowej (§ 1 pkt 6).

⁴⁶ Zarządzenie Nr 52/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 22 września 2003 r. w sprawie utworzenia specjalistycznej jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej (Dz. Urz. MON Nr 15, poz. 162) zmienione zarządzeniem Nr 14/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 27 maja 2004 r. zmieniającym zarządzenie w sprawie utworzenia specjalistycznej jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej (Dz. Urz. MON Nr 6, poz. 55). Ponadto – w tym zakresie - Minister Obrony Narodowej wydał: decyzję Nr 4/MON z dnia 8 stycznia 2001 r. w sprawie szczegółowego zakresu i form działań ochronnych realizowanych przez Żandarmerię Wojskową (Dz. Urz. MON Nr 1, poz. 4), decyzję Nr 269/MON z dnia 3 października 2003 r. w sprawie przydziału ochrony osobom funkcyjnym w resorcie obrony narodowej.

⁴⁷ Wobec Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałka Sejmu, Marszałka Senatu i Prezesa Rady Ministrów wyłącznie podczas ich pobytu na terenie jednostek wojskowych (§ 1 pkt 2), osób oraz delegacji ochraniających przez Biuro Ochrony Rządu podczas ich pobytu na terenie jednostek wojskowych (§ 1 pkt 5).

każdorazowo Komendant Główny i Komendant OS ŻW⁴⁸, to nie dokonano zmian w porozumieniu z 8 stycznia 2002 r. w sprawie zasad współdziałania ŻW i BOR, które zawarli Komendant Główny ŻW i Szef BOR. W porozumieniu tym nie określono roli i zadań OS ŻW⁴⁹, podczas gdy – zgodnie z przepisami rozporządzenia – ŻW wykonuje czynności ochronne w zakresie każdorazowo określanym przez BOR.

NIK zwraca uwagę na brak procedur określających zadania OS ŻW w przygotowywaniu i realizacji wyjazdów zagranicznych osób chronionych z MON, z udziałem ochrony ŻW, co utrudniało wykonywanie zadań ochronnych przez żołnierzy tego Oddziału. Ponadto nie określono sposobu postępowania w razie wystąpienia zamachu na osobę chronioną poza terytorium RP. Nie było także regulacji prawnych nakładających obowiązek na żołnierzy ŻW wykonujących czynności ochronne wobec osób wymienionych w ww. rozporządzeniu objęcia ochroną mienie (np. środki łączności) i dokumenty (w szczególności niejawne) należące do osoby ochraniającej.

Żołnierze OS ŻW podczas wykonywania czynności ochrony bezpośredniej, pomimo ustawowego obowiązku noszenia mundurów podczas wykonywania czynności służbowych⁵⁰, czynności te wykonywali w ubraniach cywilnych. Komendant OS ŻW w wyjaśnieniu podał, że żołnierze w celu lepszej realizacji czynności ochrony bezpośredniej powinni być ubrani w sposób niewyróżniający ich od osoby ochraniającej. W związku z powyższym Komen-

⁴⁸ Od dnia 19 lutego 2004 r.

⁴⁹ Zgodnie z § 2 porozumienia współdziałanie, o którym mowa w § 1 organizują każdorazowo ze strony:

- 1) Żandarmerii Wojskowej: Komendant Główny, Zastępca Komendanta Głównego, Komendant Mazowieckiego Oddziału ŻW,
- 2) Biura Ochrony Rządu: Szef, Zastępca Szefa, szef komórki organizacyjnej o uprawnieniach równorzędnych Szefa Oddziału.

⁵⁰ Zgodnie z art. 11 ust. 1 pkt 1 ustawy o ŻW, żołnierze Żandarmerii Wojskowej podczas wykonywania czynności służbowych są obowiązani nosić mundury.

dant Oddziału zwracał się do KG ŻW o zmianę regulacji prawnych w tym zakresie, a także innych regulacji mających wpływ na realizację zadań ochrony przez żołnierzy OS ŻW⁵¹. Do dnia zakończenia kontroli przepisy w tym zakresie nie uległy jednak zmianie.

W trakcie kontroli stwierdzono także, że nie w każdym przypadku odpowiednie służby MON były w stanie uzyskać zezwolenia na wjazd z bronią na terytorium innego państwa przez żołnierzy ŻW wykonujących czynności ochronne. Na podstawie dokumentacji OS ŻW ustalono, że nie uzyskano zezwolenia na wwóz i wywóz broni w przypadku uroczystości upamiętnienia rocznicy Tragedii Smoleńskiej w kwietniu 2011 r. na terenie Federacji Rosyjskiej.

NIK zwraca uwagę, że po rozformowaniu 36. Specjalnego Pułku Lotnictwa Transportowego osoby podlegające ochronie ŻW mogą

podróżować także cywilnymi statkami powietrznymi, zatem wówczas realizacja czynności ochronnych przez OS ŻW może być utrudniona ze względu na zakaz przewozu w samolotach cywilnych broni palnej. Zakaz przewozu broni palnej w kabinie pilota oraz w miejscu dostępnym dla pasażerów i członków załogi dotyczy ŻW i wynika z przepisów § 54 ust. 1 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 czerwca 2007 r. w sprawie Krajowego Programu Ochrony Lotnictwa Cywilnego realizującego zasady ochrony lotnictwa⁵².

Podczas kontroli ustalono, że na dzień 10 kwietnia 2010 r. (obchody upamiętnienia zbrodni katyńskiej) w ŻW nie opracowano planu ochrony (OS ŻW nie otrzymał polecenia wyjazdu za granicę oraz nie został poinformowany o wylocie Prezydenta RP z terenu wojskowego), ŻW (KG ŻW) i BOR nie realizowały współpracy podczas zabezpieczenia wylotu i pobytu Prezydenta RP za granicą oraz ŻW nie realizowała współdziałania z zagranicznymi służbami ochronnymi⁵³. Minister Obrony Narodowej nie wydał żołnierzom OS ŻW polecenia wyjazdu za granicę. Według oświadczenia żołnierza OS ŻW przydzielonego w ww. dniu do ochrony Szefowi Sztabu Generalnego WP, jako powód wykluczenia go z ochrony, podczas przelotu i pobytu osoby ochranianej za granicą, p.o. szefa sekretariatu Ministra podał mu „brak miejsc na pokładzie”⁵⁴. Ponadto nie realizowano czynności rozpoznania pirotechniczno-radiologicznego, ochrony sanitarnej żywienia oraz czynności rozpoznawczych i prewencyjnych wobec ob-

⁵¹ W szczególności wskazywał na zagadnienia:

- a) brak regulacji dotyczących działania w ubraniach cywilnych przez żołnierzy ŻW w czasie wykonywania działań ochronnych (ustawa o ŻW),
- b) używanie pojazdu ochronnego, sprzętu wyrażeniowego itp.,
- c) jazda bez pasów bezpieczeństwa w czasie wykonywania zadań ochronnych/zadań specjalnych (ustawa - Prawo o ruchu drogowym),
- d) przewóz broni palnej w kabinie pilota oraz w miejscu dostępnym dla pasażerów i członków załogi (rozporządzenie RM w sprawie Krajowego Programu Ochrony Lotnictwa Cywilnego realizującego zasady ochrony lotnictwa z dnia 19 czerwca 2007 r. - § 54, ust. 2),
- e) brak zapisów w odpowiednich aktach prawnych (np. w ustawie o ŻW, ustawie o BOR, innych aktach prawnych) dotyczących wejścia przez ochronę ŻW do budynków, instytucji ochraniających przez BOR, m.in. BBN, KPRM, Pałac Prezydencki, Belweder, MSZ, MSWiA, innych budynków administracji rządowej i publicznej, w tym także z bronią,
- f) brak zapisów w odpowiednich aktach prawnych dotyczących wejścia do Sejmu i Senatu ochraniających przez Straż Marszałkowską i BOR (zarządzenie Marszałka Sejmu RP),
- g) brak możliwości działania zgodnie z ustawą wobec osób nie stwarzających zagrożenia wobec osób podlegających ochronie przez ŻW, przeszukiwania osób i pomieszczeń, opuszczenia przez osoby miejsca, w którym przebywanie może stanowić zagrożenie dla realizacji zadania, usuwania pojazdów, zatrzymywania osób (ustawa o ŻW).

⁵² Dz. U. Nr 116, poz. 803 ze zm.

⁵³ Zgodnie z § 6 ust. 2 ww. rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 28 grudnia 2001 r., Komendant Główny Żandarmerii Wojskowej deleguje w związku z wyjazdem zagranicznym niezbędną liczbę podległych mu żołnierzy do współpracy z zagranicznymi służbami ochronnymi.

⁵⁴ Minister Tomasz Siemoniak poinformował, że nie posiada wiedzy ile osób na pokład mógł zabrać samolot rządowy Tu-154 M i ile miał miejsc. Szef BOR poinformował, że jedynie dysponent statku powietrznego (36 SPLT) posiada dane techniczne tego samolotu.

sługi prasowej i radiowo-telewizyjnej na lotnisku w Smoleńsku i w innych miejscach poza terytorium RP⁵⁵. W związku z brakiem stosownego polecenia Ministra Obrony Narodowej żołnierze ŻW nie byli przewidywani do realizacji zadań ochronnych w dniu 10 kwietnia 2010 r. za granicą, w przeciwieństwie do wyjazdu – w to samo miejsce - Ministra Obrony Narodowej (wraz z Prezesem Rady Ministrów) w dniu 7 kwietnia 2010 r. (wtedy Ministrowi towarzyszył żołnierz OS ŻW).

Kwestia organizacji wyjazdów osób zajmujących kierownicze stanowiska w państwie, korzystających z lotnictwa transportowego Sił Zbrojnych została przedstawiona w innej informacji Najwyższej Izby Kontroli.⁵⁶

Zadania realizowane w ramach Polskich Kontyngentów Wojskowych

W okresie od 1 stycznia 2008 r. do 30 czerwca 2011 r. Żandarmeria Wojskowa wystawiła samodzielnie 1 Grupę Obserwatorów Sił Zbrojnych w Misji Obserwacyjnej Unii Europejskiej w Gruzji oraz 11 komponentów ŻW w misjach poza granicami kraju⁵⁷. Żandarmeria Wojskowa realizowała zadania opracowane przez Dowództwo Operacyjne Sił Zbrojnych i Dowództwo Sił Powietrznych na podstawie prawa krajowego, wymagań NATO, Stałych Procedur Operacyjnych, rozkazów dowódców PKW. Uwzględniano także specyfikę każdej misji.

Podczas kontroli w Polskim Kontyngencie Wojskowym KFOR w Kosowie stwierdzono:

- Zbyt małą obsadę komponentu ŻW w składzie kontyngentu (PKW).

Na podstawie Etatu nr 004 zatwierdzonego przez Szefa Sztabu Generalnego WP w dniu

16 lipca 2004 r., uaktualnionego na dzień 25 maja 2011, po uwzględnieniu wykazu zmian nr Z – 453/Org./P1 z dnia 16 maja 2011 r., etat Sekcji ŻW, wchodzącej w skład kontyngentu liczył 2 żołnierzy (Szef Sekcji – starszy inspektor i inspektor). Część PKW (kompania manewrowa) od dnia 15 czerwca 2011 r. wykonywała zadania w odległości 120 km od bazy Camp Bondsteel, tj. zasadniczego miejsca dyslokacji kontyngentu. Zaostrzająca się sytuacja w rejonie Kosowa, skutkująca m.in. częstymi blokadami dróg, obowiązujące procedury poruszania się poza bazą, uniemożliwiały dotarcie żołnierzom Sekcji ŻW do kompanii manewrowej, a tym samym realizację przez ŻW obowiązków służbowych w miejscu wykonywania zadań przez żołnierzy kontyngentu.

- Niedostateczny nadzór Komendy Głównej ŻW.

Rozbudowany system meldunkowy w relacjach Sekcja ŻW – Komenda Główna ŻW nie przyczyniał się do skutecznego rozwiązywania problemów Sekcji, m.in. w zakresie braków sprzętu specjalistycznego oraz zbyt małej liczby żołnierzy ŻW w stosunku do realizowanych zadań. Szef Sekcji ŻW zobowiązany był do składania wielu meldunków do Komendy Głównej ŻW, tj. codziennego do Dyżurnej Służby Operacyjnej (telefonicznie), cotygodniowego (informacja tygodniowa) z działalności Sekcji ŻW (e-mail), do Wydziału Misji i Współpracy Międzynarodowej (e-mail oraz faxem do Szefa Sztabu Komendy Głównej ŻW), w każdy poniedziałek do Szefa Wydziału Misji i Współpracy Międzynarodowej (telefonicznie), a w każdy czwartek do Szefa Zarządu Dochodzeniowo – Śledczego (telefonicznie). Szef Sekcji ŻW bezskutecznie występował z wnioskiem do Dowódcy PKW o zwiększenie stanu osobowego Sekcji oraz trzykrotnie w sierpniu 2011 r. w cotygodniowych informacjach kierowanych do KG ŻW informował o bra-

⁵⁵ Minister Tomasz Siemoniak poinformował, że nie posiada wiedzy w tym zakresie.

⁵⁶ Informacja I/10/001 o wynikach kontroli organizacji wyjazdów i zapewnienia bezpieczeństwa osobom zajmującym kierownicze stanowiska w państwie, korzystającym z lotnictwa transportowego Sił Zbrojnych RP w latach 2005-2010.

⁵⁷ W Afganistanie, Kosowie, Bośni i Hercegowinie - 2 misje, Libanie, Syrii, Iraku, Czadzie - 2 misje, na Litwie – 2 misje.

ku przyrzędu do pomiaru prędkości oraz wnioskował o zwiększenie stanu osobowego Sekcji o 2 żołnierzy. Dowódca PKW nie kierował w sposób formalny wniosków do przełożonych w zakresie zmian struktury etatowej. Wniosek przesłany został do Dowództwa Operacyjnego Sił Zbrojnych RP z pominięciem ewidencji kancelaryjnej. Do dnia zakończenia czynności kontrolnych zarówno Dowództwo Operacyjne Sił Zbrojnych RP, jak i Komenda Główna ŻW nie udzieliły odpowiedzi na ww. wniosek.

- Braki specjalistycznego sprzętu Sekcji ŻW do realizacji zadań.

Sekcja ŻW nie posiadała radarowego miernika prędkości. Miernik ten został zdjęty z ewidencji PKW KFOR i przesłany do JW.1189 Bydgoszcz w lipcu 2010 r. do naprawy. W czerwcu 2011 r. radarowy miernik prędkości został przewieziony omyłkowo do EUFOR w Bośni. W trakcie kontroli NIK, miernik został dostarczony do PKW KFOR.

Kontrola wykazała ponadto, że z powodu braku informacji o lotach w rejon misji wykonywanych z lotniska wojskowego Kraków – Balice, żołnierze Oddziału ŻW w Krakowie od dnia 1 stycznia 2008 r. do dnia 21 lipca 2011 r. zrealizowali jedynie 49 zadań prewencyjnych na lotnisku, pomimo że w tym czasie wykonano 1.672 takich wylotów (przyłotów). Należy podkreślić, że do zadań ŻW należało wykonywanie czynności prewencyjnych podczas wylotów i przyłotów do kraju żołnierzy. Dowódca 8 Bazy Lotniczej w Krakowie poinformował, że przepisy wojskowe nie normują zadania dla dowódcy 8 Bazy Lotnictwa Transportowego w zakresie informowania ŻW o planowanym wylocie/przylocie do/z rejonu misji.

4.1 Przygotowanie kontroli

Najwyższa Izba Kontroli przeprowadziła w 2000 r. kontrolę p.t. „*Funkcjonowanie Żandarmerii Wojskowej*”. Kontrola przeprowadzona została przed wejściem w życie obowiązującej obecnie ustawy o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych.

Organizacja kontroli

Program kontroli opracowano na podstawie analizy stanu prawnego dotyczącego kontrolowanej działalności, materiałów i dokumentów przedłożonych w trybie art. 29 pkt 1 ustawy o NIK przez Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej oraz publikacji prasowych.

Doboru celowego jednostek dokonano ze względu na ich zróżnicowanie pod względem rodzaju i wykonywanych zadań.

Metodyka prowadzenia kontroli

Badania zostały przeprowadzone w formie kontroli zadań i kontroli prawidłowości, w oparciu o standardy kontroli NIK i zalecenia metodyczne.

4.2 Postępowanie kontrolne i działania podjęte po zakończeniu kontroli

Postępowania kontrolne zostały przeprowadzone w poszczególnych jednostkach w okresie od 20 czerwca 2011 r. do 30 września 2011 r.

Postępowanie kontrolne

W wyniku przeprowadzonych czynności kontrolnych sporządzono 7 protokołów kontroli. Nie było przypadków odmowy podpisania protokołów kontroli przez kierowników jednostek kontrolowanych, natomiast zastrzeżenia do protokołu kontroli zgłosił Minister Obrony Narodowej. Zostały one w całości uwzględnione, co spowodowało dokonanie stosownych zmian w protokole.

Działania podjęte po zakończeniu kontroli

W 7 wystąpieniach pokontrolnych skierowanych do kierowników kontrolowanych jednostek zawarto oceny kontrolowanej działal-

ności, w tym: 2 oceny pozytywne, 3 oceny pozytywne z uchybieniami i 2 oceny pozytywne z nieprawidłowościami.

Pozytywnie oceniono realizację zadań przez Szefa Oddziału Zabezpieczenia Żandarmerii Wojskowej oraz Sekcję Żandarmerii Wojskowej w zakresie zabezpieczenia XXIV zmiany Polskiego Kontyngentu Wojskowego KFOR w Kosowie.

Pozytywnie z uchybieniami oceniono działalność Ministra Obrony Narodowej, Komendanta Oddziału Specjalnego Żandarmerii Wojskowej w Warszawie i Komendanta Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej w Mińsku Mazowieckim.

Pozytywnie z nieprawidłowościami oceniono działalność Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej i Komendanta Oddziału Żandarmerii Wojskowej w Krakowie.

Żaden z kierowników kontrolowanych jednostek nie zgłosił zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w wystąpieniu pokontrolnym.

Przedmiotowe wnioski dotyczyły przede wszystkim:

1. Zbierania i upowszechniania wniosków i doświadczeń z uczestnictwa żołnierzy ŻW w misjach poza granicami kraju oraz ćwiczeniach w układzie narodowym i sojusznicznym, a następnie implementacji odpowiednich treści do programów szkoleń i kursów realizowanych w Centrum Szkolenia ŻW, a także założenia i prowadzenia bazy danych systemu wniosków i doświadczeń w Żandarmerii Wojskowej na stronach internetowych w systemie WISE.
2. Kontynuacji działań zmierzających do wyposażenia oddziałów Żandarmerii Wojskowej, a w szczególności oddziałów specjalnych, w sprzęt etatowy.
3. Zapewnienia odpowiedniego zaopatrzenia w amunicję i środki pozoracji pola walki, a także zabezpieczenia medycznego

wszystkich zaplanowanych szkoleń strzeleckich i minersko-pirotechnicznych.

4. Rozważenia zasadności szczegółowego uregulowania w aktach wewnętrznych zasad zwracania się do operatorów telefonicznych o dane dotyczące abonenta.
5. Precyzyjnego uregulowania na drodze normatywnej i w ramach porozumienia współdziałania żołnierzy OSŻW z BOR w kraju i poza terytorium RP.
6. Wprowadzenia uregulowań uszczegółwiających zadania OS ŻW w przygotowywaniu i realizacji wyjazdów zagranicznych osób chronionych z MON z udziałem ochrony ŻW.
7. Zapewnienia możliwości realizacji przez Oddział Specjalny ŻW czynności ochronnych w formie ochrony sanitarnej żywienia lub zwolnienie OS ŻW z tego obowiązku.
8. Dostosowania pomieszczeń Izby Zatrzymań w Krakowie do wymogów rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 11 marca 2010 r. w sprawie izb zatrzymań.
9. Ukompletowania kadry dydaktycznej Centrum Szkolenia ŻW.
10. Uaktualnienia „Zestawienia zasadniczych przedsięwzięć realizowanych przez OS ŻW w ramach Narodowego Systemu Reagowania Kryzysowego”.
11. Podjęcia działań celem wyeliminowania przypadków naruszeń dyscypliny wojskowej oraz zapewnienia warunków do realizacji zadań związanych z zabezpieczeniem Polskiego Kontyngentu Wojskowego KFOR w Kosowie przez Sekcję Żandarmerii Wojskowej.

W wystąpieniu do Ministra Obrony Narodowej sformułowano 1 wniosek pokontrolny, o charakterze systemowym, dotyczący rozważenia zwiększenia uprawnień Żandarmerii Wojskowej dotyczących wykonywania czynności ochrony osobistej oraz nakładania grzywien w postaci mandatów karnych.

Realizacja wniosków

W odpowiedzi na wystąpienie pokontrolne Minister Obrony Narodowej poinformował, że rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej w sprawie osób, w stosunku do których Żandarmeria Wojskowa wykonuje czynności ochronne, oraz zakresu i trybu współdziałania Żandarmerii Wojskowej z Biurem Ochrony Rządu jest w trakcie procesu legislacyjnego (dokument na etapie uzgodnień wewnątrzresortowych). Ponadto przygotowywany jest projekt nowelizacji ustawy o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych, w którym zmianie ma ulec kwestia nakładania grzywien w drodze mandatu karnego i wykonywania czynności ochronnych.

W odpowiedzi na wystąpienia pokontrolne kierownicy jednostek poinformowali m.in., że:

1. Żołnierze Oddziału ŻW w Krakowie złożyli zaległe sprawozdania z misji oraz na bieżąco przedstawiają takie sprawozdania zawierające stosowne wnioski i doświadczenia z misji. Po ich opracowaniu zostaną one przesłane do Centrum Szkolenia ŻW, prowadzącego bazę danych wniosków i doświadczeń Żandarmerii Wojskowej. Aktualnie w Centrum Szkolenia ŻW realizowane jest przez Resortowe Centrum Zarządzania Sieciami i Usługami Tele-Informatycznymi, zadanie rozwoju sieci tele-informatycznej, które umożliwi prowadzenie bazy danych systemu WISE w sieci MIL-WAN.
2. W 2011 r. Inspektorat Uzbrojenia oraz Inspektorat Wsparcia Sił Zbrojnych zakupiły dla Żandarmerii Wojskowej uzbrojenie i sprzęt wojskowy za dodatkową kwotę 17 mln zł (w ramach korekt do Planu Modernizacji Technicznej 2011-2012). Zakupiono m.in. 16 przyczep transportowych małej ładowności, 2 zestawy oświetleniowe EO-4, 2 mobilne kancelarie kryptograficzne, 5 radiostacji plecakowych UKF, 5 radiostacji plecakowych KF. Brakujące należności w zasadniczym sprzęcie zostały uzupełnione

- z rozformowanych jednostek organizacyjnych ŻW oraz ujęte w PMT na lata 2012-2013.
3. Podjęto działania mające na celu pozyskanie dodatkowego lekarza, co pozwoli na zabezpieczenie medyczne szkoleń.
 4. Kwestia zwracania się do operatorów telefonicznych o dane dotyczące abonenta została uregulowana w „Wytycznych Szefa Zarządu Dochodzeniowo-Śledczego Komendy Głównej Żandarmerii Wojskowej z dnia 21 listopada 2011 r. w sprawie działalności dochodzeniowo-śledczej, operacyjno-rozpoznawczej oraz prowadzenia badań psychofizjologicznych na 2012 r.”
 5. Opracowano projekt nowego porozumienia Komendanta Głównego ŻW z Szefem BOR.
 6. Z uwagi na obowiązującą do marca 2012 r. gwarancję na roboty budowlane oraz zamontowane materiały, dostosowanie izby zatrzymań do wymogów rozporządzenia ma nastąpić po terminie obowiązywania gwarancji.
 7. W celu ukompletowania kadry dydaktycznej Centrum Szkolenia ŻW planuje się przyjęcie żołnierzy i pracowników wojska z przeformowanych jednostek organizacyjnych ŻW i innych rodzajów Sił Zbrojnych, a także żołnierzy rezerwy.
 8. Dokument pt. „Zestawienia zasadniczych przedsięwzięć realizowanych przez OS ŻW w ramach Narodowego Systemu Reagowania Kryzysowego” został opracowany i wprowadzony w życie z dniem 24 października 2011 r.
 9. Przekazano Dowódcy Operacyjnemu Sił Zbrojnych informację o celowości zwiększenia obsady etatowej Sekcji ŻW oraz podjęto działania w celu całkowitego wyeliminowania przypadków spożywania napojów alkoholowych w rejonie zakwaterowania oraz działania PKW KFOR.

Wykaz podmiotów objętych kontrolą oraz jednostek organizacyjnych NIK, które przeprowadziły kontrole

Lp.	Wyszczególnienie	Jednostka kontrolująca
1.	Ministerstwo Obrony Narodowej, w tym: Sztab Generalny Wojska Polskiego w Warszawie	Departament Obrony Narodowej i Bezpieczeństwa Wewnętrznego
2.	Komenda Główna Żandarmerii Wojskowej	
3.	Oddział Żandarmerii Wojskowej w Krakowie	
4.	Oddział Specjalny Żandarmerii Wojskowej w Warszawie	
5.	Oddział Zabezpieczenia Żandarmerii Wojskowej	
6.	Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej	
7.	Komponent Żandarmerii Wojskowej w ramach Polskiego Kontyngentu Wojskowego (PKW) KFOR w Kosowie	

Wykaz osób zajmujących w latach 2008–2011 stanowiska kierownicze w kontrolowanych jednostkach

Lp.	Wyszczególnienie	Osoba odpowiedzialna za kontrolowaną działalność w latach 2008 - 2011
1.	Ministerstwo Obrony Narodowej	Ministrowie Obrony Narodowej: - Tomasz Siemoniak - 2 sierpnia 2011 r. - nadal - Bogdan Klich - 16 listopada 2007 r. - 29 lipca 2011 r. Szefowie Sztabu Generalnego WP : - generał Mieczysław Cieniuch - 7 maja 2010 r. - nadal - generał broni Mieczysław Stachowiak (p.o.) - 12 kwietnia 2010 r. - 6 maja 2010 r. - generał Franciszek Gaĝor - 27 lutego 2006 r. - 10 kwietnia 2010 r.
2.	Komenda Główna Żandarmerii Wojskowej	Komendant Główny ŻW: - gen. dyw. Mirosław Rozmus - 17 grudnia 2010 r. – nadal - gen. bryg. Marek Witczak - 2 stycznia 2008 r. - 16 grudnia 2010 r. - gen. dyw. Bogusław Pacek - 3 października 2006 r. – 01 stycznia 2008 r.
3.	Oddział Żandarmerii Wojskowej w Krakowie	Komendant Oddziału Specjalnego: - płk Sebastian Kalisz - 18 kwietnia 2011 r. - nadal - płk Robert Jędrychowski - 10 grudnia 2007 r. – 17 kwietnia 2011 r.
4.	Oddział Specjalny Żandarmerii Wojskowej w Warszawie	Komendant Oddziału Specjalnego: - płk Marcin Fitas - 19 kwietnia 2007 r. - nadal
5.	Oddział Zabezpieczenia Żandarmerii Wojskowej	Szef Oddziału Zabezpieczenia: - płk Mariusz Gawroński - 10 maja 2010 r. - nadal
6.	Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej	Komendant Centrum Szkolenia: - płk Wiesław Chrzanowski - 1 marca 2009 r. - nadal - płk Krzysztof Gombrych - 1 stycznia 2008 r. – 28 lutego 2009 r.
7.	Polski Kontyngent Wojskowy (PKW) KFOR w Kosowie	Dowódca Polskiego Kontyngentu KFOR w Kosowie: - płk Henryk Bartosewicz 26 maja 2011 r. – 15 listopada 2011 r.

Wykaz podstawowych aktów prawnych dotyczących kontrolowanej działalności

1. Ustawa z dnia 2 kwietnia 1997 r. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. 78, poz. 483 ze zm).
2. Ustawa z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2012 r., poz. 82).
3. Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2004 r. Nr 241, poz. 2416 ze zm).
4. Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (Dz. U. Nr 123, poz. 1353 ze zm).
5. Ustawa z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 593 ze zm).
6. Ustawa z dnia 22 czerwca 2005 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 41, poz. 398 ze zm) – utraciła obowiązującą moc prawną.
7. Ustawa z dnia 9 października 2009 r. o dyscyplinie wojskowej (Dz. U. Nr 190, poz. 1474).
8. Ustawa z dnia 25 maja 2001 r. o przebudowie i modernizacji technicznej oraz finansowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2009 r. Nr 67, poz. 570 ze zm).
9. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926 ze zm).
10. Ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji (Dz. U. z 2004 r. Nr 52, poz. 525 ze zm).
11. Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 7 kwietnia 2010 r. w sprawie udzielania pomocy komornikowi przez Służbę Kontrwywiadu Wojskowego, Służbę Wywiadu Wojskowego, Żandarmerię Wojskową lub wojskowe organy porządkowe przy wykonywaniu czynności egzekucyjnych (Dz. U. Nr 76, poz. 495).
12. Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 14 grudnia 2001 r. w sprawie dodatkowych warunków fizycznych i psychicznych oraz kwalifikacji żołnierzy Żandarmerii Wojskowej (Dz. U. Nr 157, poz. 1846 ze zm).
13. Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 14 grudnia 2001 r. w sprawie dodatkowego umundurowania, uzbrojenia i wyposażenia żołnierzy Żandarmerii Wojskowej (Dz. U. Nr 157, poz. 1847 ze zm).
14. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2001 r. w sprawie współdziałania Żandarmerii Wojskowej z organami uprawnionymi do wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych, prowadzenia dochodzeń w sprawach o przestępstwa, a także organami, którym przysługują uprawnienia oskarżyciela publicznego, oraz organami uprawnionymi do nakładania grzywnien w drodze mandatu karnego (Dz. U. Nr 157, poz. 1842).
15. Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 14 grudnia 2001 r. w sprawie zakresu i trybu współdziałania Żandarmerii Wojskowej z Wojskowymi Służbami Informacyjnymi, wojskowymi organami porządkowymi oraz dowódcami jednostek wojskowych i dowódcami (komentantami) garnizonów (Dz. U. Nr 157, poz. 1849).
16. Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 28 grudnia 2001 r. w sprawie określenia wykroczeń, za które żołnierze Żandarmerii Wojskowej są upoważnieni do nakładania grzywnien w drodze mandatu karnego (Dz. U. Nr 157, poz. 1862).

ZAŁĄCZNIK NR 4

17. Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 27 grudnia 2001 r. w sprawie zakresu czynności policji sądowej wykonywanych przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej oraz szczegółowy sposób ich wykonywania (Dz. U. Nr 157, poz. 1857).
18. Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 28 grudnia 2001 r. w sprawie osób, w stosunku, do których Żandarmeria Wojskowa wykonuje czynności ochronne oraz zakresu i trybu współdziałania Żandarmerii Wojskowej z Biurem Ochrony Rządu (Dz. U. Nr 157, poz. 1863 ze zm).
19. Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 11 marca 2010 r. w sprawie izb zatrzymań (Dz. U. Nr 63, poz. 394).

ZAŁĄCZNIK NR 5

Wykaz organów, którym przekazano informację o wynikach kontroli

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
2. Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
3. Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
4. Prezes Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
5. Minister Obrony Narodowej
6. Minister Spraw Wewnętrznych
7. Przewodniczący Sejmowej Komisji Obrony Narodowej
8. Przewodniczący Sejmowej Komisji do Spraw Kontroli Państwowej
9. Przewodniczący Senackiej Komisji Obrony Narodowej
10. Szef Biura Bezpieczeństwa Narodowego
11. Szef Centralnego Biura Antykorupcyjnego
12. Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego